

קונטרס

אאלפך

חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בק (ק)

תורה לשמה

תורת שיעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולחוסף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]
< [#] סולמית
< [מספר שיעור] סולמית
[#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:
bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בק(ק)

עבודה

בלבביפדיה עבודת ה' בק(ק)..... ז

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה בק(ק)..... יט

סוגיות במחשבה בק(ק)..... לד

ר"א שערים

צירוף ב-ק..... לז

קבלה

בלבביפדיה קבלה בק(ק)..... מא

מילון ערכים בקבלה בק - חבקוק..... מה

ארמית

מילון ערכים בארמית בק - בקבוק - זלוע - צרצור -

חצובא - אבטא - בוקי..... מח

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'
בק(ק)

בלבניפדיה עבודת ה'

נק (ק)

התפוררות הדבר בבחינת נק, הדבר נהפך להיות אבק - "כאבק פורח".

ומצד כך, כמו שבבק מתגלה פירור של הדבר לחלקים קטנים בבחינת אבק, כך מתגלה להיפך כשמקבצים את החלקים המפוררים, ההבחנה של קיבוץ זה בק-צ', כלומר - מצרפים את כל ה-נק, את כל החלקים שנתפוררו ונתפזרו מחברים ומאחדים אותם יחד.

עומק ה'בק' של הדבר עצמו, לבוקק את ה'קב', את עצמיות הדבר

אבל ביתר עומק כמו שמסבירים המפרשים [מבואר בספר 'הכתב והקבלה'], הרי כפי שידוע הלשון של חז"ל בגמ' בבא מציעא פרק המפקיד "אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבים של חבירו", כלומר, מונח כאן בעומק שהעצמיות של כל דבר היא בבחינת קב וזה העומק של "קב שלו", וכמו כן זה מבואר בעוד מקומות בחז"ל וכדוגמא נוספת - "רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות" וכן בעוד מקומות, ומבואר א"כ בדברי חז"ל שהשורש העצמי של כל דבר הוא בגדר ה'קב' שלו. זהו 'קב' - עצמיות הדבר.

והשורש של זה מתגלה בשורש קומת כנסת ישראל שהם הג' אבות אברהם יצחק ויעקב, ולעניינא דידן - ה'קב' של קומת הכנסת ישראל הוא יעקב - קב, י'ע', כי יעקב הוא הוא ה"קב", הוא העצמיות של הכנסת ישראל.

ומצד כך, עיקר שמם של כנסת ישראל אינו

בק - השורש בלשון הקודש של המילה בוקה כמו שנאמר בלשון הפסוק (נחום ב, יא) "בוקה ומבוקה ומבולקה", רש"י והרד"ק שם וכן עוד מפרשים שם מסבירים את המשמעות של 'בוקה' משורש בק שזה מלשון של התרוקנות - הפעולה שמרוקנים את הדבר מתכולתו.

גדר התבוקקות והתרוקנות מתוך דבר וגדר התבוקקות הדבר עצמו שהוא נהפך להיות כ'אבק'

ובאופן שחלה התרוקנות בדבר, יש בזה כמה וכמה פנים של התרוקנות, כפשוטו ממש התרוקנות היא כדוגמת בקבוק שהיה מלא ומרוקנים אותו - ובמפרשים מבואר ששורש בקבוק (ירמיה יט, א) הוא ג"כ בק, משום שלאחר שממלאים אותו, מרוקנים אותו מתכולתו וע"ש כן הוא נקרא בקבוק משום שתכליתו היא לבוקק את מה שהתמלא בו ונמצא בתוכו, [וגם שבשעה שהוא מתרוקן הוא משמיע קול הקרוב ל-בק].

זה א"כ אופן אחד של ריקון, ריקון של דבר ממה שנמצא בתוכו.

ובאופן נוסף מתגלה הריקון שבבק כאשר מרוקנים את עצם הדבר עצמו, וכדוגמא, באופן שלוקחים את הדבר ומפוררים אותו עצמו לפירוורים דקים זה ג"כ נקרא שמבוקקים אותו, ועל שם כן אבק נקרא אבק, א'-בק, כלומר, כשאופן ההתרוקנות הוא לא באופן שמרוקנים את מה שנמצא בתוך הדבר אלא שעצם הדבר עצמו מתרוקן, הרי שע"י

'אברהם' או 'יצחק' אלא הם נקראים ישראל² כשמו של יעקב אבינו ישראל.

וא"כ, שורש ה'קב' של הכנסת ישראל - העצמיות של הכנסת ישראל זוהי מדרגתו של יעקב אבינו שהוא הוא שורש ה'קב' של הכנסת ישראל.

ולפי"ז כמו שברור - הרי נתבאר שהשורש בק הוא מלשון של ריקון, ושיש אופן של ריקון שמרוקנים את עצם הדבר עצמו ע"י שמפוררים אותו - וכיון שנתבאר שעצמיות הדבר הוא ה'קב' שלו, א"כ, זה גופא גדר הבק המתגלה כשמרוקנים את העצמיות והרי שמרוקנים את הקב.

ויתר על כן - זהו השורש של הנקיבה ששורשה הוא נקב, נ-קב, שכיון שבנקיבה מתגלה מקום של נקב, של חלל וחסר, הרי שחל אצלה הבק, הריקון, וזהו א"כ ה'קב'-ב' שבנקבה משום שע"י הריקון היא הופכת למציאות של בק.

גדר ה'קב' המתגלה בד' נשי יעקב שהם שורש הי"ב שבטים - העצמיות של בנין כנסת ישראל

יתר על כן, נתבונן להבין היכן מונח בדקות השורש העמוק יותר של ה'קב' שבנקבה שזהו הבק המתגלה בה - הרי ביחס לנשיאת נשים אצל האבות הקדושים אנחנו מוצאים שאברהם אבינו נושא את שרי, את הגר ואת קטורה³, יצחק נושא רק את רבקה⁴, ואילו

יעקב נושא ד' נשים, אבל בשונה מאברהם, יעקב נושא בעצם ד' נשים ולעומת כך אצל אברהם אף שהוא נשא ג' נשים⁵, אך אין נשיאת הגר וקטורה כחלק מעצמיותו הגמורה של אברהם שהרי הגר וקטורה אינם נחשבים כחלק מקומתו של אברהם וכן הזרע היוצא מהם אין נקרא עליהם שמו של אברהם שהרי את ישמעאל והגר אברהם אבינו מגרש מהבית כמו שאומר לו הקב"ה "גרש האמה הזאת ואת בנה" (בראשית כא, י) וכמו"כ את בני קטורה אברהם אבינו משלחם בחייו מביתו אל ארץ קדם⁶ (שם כה, ו), והרי שהגר וקטורה הם לא חלק מקומת הכנסת ישראל.

וא"כ, רק אצל יעקב אבינו מתגלה השורש שבעצם תפיסת קומתו ישנם ד' נשים שהם העצמיות של הכנסת ישראל שהרי כל אחת מהם ילדה חלק מהשבטים, ששה מלאה ומשאר האמהות שנים שנים שעולים יחד י"ב שבטים, והרי שהנשים של יעקב הופכים להיות חלק מהעצמיות של כנסת ישראל.

ומכח השורש השבטים כולם הם העצמיות של הכנסת ישראל, לכן אומרת הגמ' בבבא בתרא (קטו, ב) "גמירי דלא כלה שבטא" שמקובל בידינו שלא יתכן שאחד מהשבטים יתכלה לגמרי כל שבטו, כלומר כל אחד מהי"ב שבטים הוא ה'קב' של הכנסת ישראל, הוא חלק מהעצמיות של בנין הכנסת ישראל ולכן הוא איננו בר כילוי.

ולכן הי"ב שבטים שיצאו מיעקב רמוזים

² מצד תואר השם 'בני ישראל' הם נקראים גם בני אברהם ובני יצחק [על אף שכסדר, נאמר בפסוקים דייקא 'דבר אל בני ישראל' (שמות יד, ב ועוד רבים)].

³ וכשהם נקראים על שם יעקב עצמו, הם נקראים 'בית יעקב' (שמות יט, ג ועוד), ויתבאר בעז"ה לקמן למה הם נקראים דווקא 'בית יעקב'.

⁴ ויש אומרים שהגר זוהי קטורה (רש"י בראשית כה, א).

⁵ שבשם רבקה עצמו מתגלים האותיות בק והרי שבה מתגלה בפרטות מדרגת הבק.

⁶ ולפחות ב' נשים כמבואר בהערה ד'.

⁷ אף שלא מבואר שקטורה עצמה ג"כ נשתלחה מאברהם, אך בהגר מפורש בקרא שהיא נתגרשה מן הבית יחד עם בנה ישמעאל כמו שהוזכר.

ודייקא בקבר השורשי הזה במערת המכפלה נקברו האנשים הראשונים שבבריאה - אדם הראשון וחווה כמו שמבואר בחז"ל (גמ' עירובין נג, א) ששם הוא מקום קבורתם, והיינו שמקום הקבורה שלהם הוא במקום שקבורים אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאח, וזהו מערת המכפלה שכפולה בזוגות כמו שאומרים חז"ל (הובא ברש"י בראשית כג, ט) שאלו הם הד' זוגות שקבורים במערת המכפלה, והרי ששורשי אבות העולם אדם הראשון, ג' אבות ונשותיהם קבורים שם, וא"כ, שם הוא הקבר שגנוז בו ה'קב' של הבריאה, התמצית של כל הבריאה כולה, וכפי שהוזכר בכללות, מכח 'כי לא במותו יקח הכל', בקבר מתגלה הקב של מי שנקבר שם, וכמו כן הקב של כללות הבריאה גנוזה במקום הקבר שבמערת המכפלה.

וכמו שנתבאר, יש את הד' קבין הפרטיים של יעקב עצמו שקבור במערת המכפלה שנקנתה מאת בני חת [=ד' פעמים קב] וכמו כן מתגלה שם במערת המכפלה שקבורות שם הד' נשים השורשיות בבריאה - חווה, שרה, רבקה ולאח שקבורים במערה, וכפי שנתבאר שנקבה הוא הקב-נ', ולכן א"כ הד' נקבות השורשיות של הבריאה קבורות במערת המכפלה.

וזה מה שמבואר שם בקרא (בראשית כג, כ וברש"י שם) "ויקם השדה והמערה אשר בו וגו' מאת בני חת" כמו שאומרים חז"ל כלפי השדה והמערה 'תקומה היתה לו', והיינו בעומק שהיתה כאן תקומה למציאות הקב של הבריאה שאלו הן הד' קבין המתגלים במערת המכפלה.

ב'יעקב' עצמו כיון שהם הקב של הכנסת ישראל [-הקב שבי'יעקב] שאין לכ"א מהם מציאות של כילו.

גדר ה'קב' המתגלה במקום ה'קבר' - עצמיות ה'קב שלו' וגדר ה'קב' של כללות הבריאה המתגלה בקבר השורשי - מערת המכפלה

ונתבונן לפי"ז להבין בעומק - הרי סוף כל האדם למיתה ולאחר המיתה יש את המצוה של 'כי קבור תקברנו' (דברים כא, כג) לקבור את המת באדמה, ולעניינא דידן, קבר זה אותיות קב-ר' כיון שבקבר מתגלה ה'קב' של האדם "כי לא במותו יקח הכל" (תהלים מט, יח), והרי שכשהאדם מגיע לקבר, מה שנשאר ממנו זה ה'קב' שלו עצמו, ועל אף שבכל ימי חייו הוא יכול לצרף לעצמו סוגים שונים של צירופים שאינם שייכים לחלק שלו, אבל כשהוא מגיע למקום הקבר, מה שהוא לוקח עמו זה מה שנשאר בעצמיות שלו, בקב שלו, שזהו ההגדרה של "מקום הקבר" [הקב שבקבר].

והרי הקבר בה' הידיעה שמתגלה בבריאה - הקבר השורשי שבבריאה הוא "במערת המכפלה שקנה אברהם אבינו מאת בני חת כמו שמפורש בפסוק בתחילת פרשת 'חיי שרה' (בראשית כג, כ), ומצד כך, מה שיעקב אבינו נושא ד' נשים כפי שהוזכר, שבעומק כל אחת מהם היא ה'קב' העצמיות של הכנסת ישראל, א"כ כשהוא נושא אותם הרי שהוא נושא ד' נשים שכל אחת היא קב, וד' פעמים קב עולה בגימטריא חת - והיינו משום ששם בקבר שבמערת המכפלה שנקנתה מאת בני חת, גנוז שורש הקב המתגלה אצל יעקב אבינו [ה-קב שבקבר].

¹¹ וזהו הקבר הראשון שהוזכר בקרא ועל אף שהמיתה הראשונה שהוזכרה בתורה זה מה שקין קם על הבל אחיו והרגו ושם כתוב בקרא 'קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה' (בראשית ד' *) אך לא מפורש בקרא שהבל נקבר, [ומקום קבורתו גם לא ידוע לנו כלל].

סדר הדבר כפשוטו, תפיסת הזיווג שבין הזכר והנקבה היא איננה תמידית - כאשר האדם נולד, האיש נולד במקום שלו והאשה נולדת במקומה שלה, וכשמגיע זמן הזיווג, רק אז הם מצטרפים - "מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות" שבתחילה הם נפרדים והקב"ה חוזר ומצרף אותם, ולאחר מכן כשמגיע זמן המות, הרי על דרך כלל הם אינם מתים בבת אחת אלא כל אחד מת בעתו ובזמנו והרי שזהו א"כ הזמן שהם שוב נפרדים.

אבל במערת המכפלה מתגלה שגם במיתה יש צירוף של זכר ונקבה, כלומר - זה לא רק כפשוטו שכל אחד קבור שם לעצמו ורק שהם קבורים זה לצד זה, אלא כדברי הגמ' בב"ב (דף נ"ח א') במעשה של ר' בנאה - "ר' בנאה הוא קא מציין מערתא, כי מטא למערתא דאברהם וכו' גאני בכנפה דשרה" וכו' והיינו שהוא ראה את מציאות אברהם ושרה שהם מחוברים גם לאחר מיתתם במקום הקבורה שלהם, וזהו א"כ עומק המדרגה של מערת המכפלה, מה שבמערת המכפלה קבורים הד' זוגות שהם הזוגות בה' הידיעה, אבות העולם, היינו שבמערת המכפלה מתגלה שה'יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו' לא מתגלה רק בזמן החיים אלא גם על זמן המות נאמר 'זכר ונקבה בראם וגו' ויקרא את שמם אדם' שגם אז יש צירוף של זכר ונקבה אצל כל ארבעת הזוגות שנמצאים שמה.

וזה א"כ עומק מה שמתגלה במקום מערת המכפלה ה'תקומה היתה לו', בקרקע הזאת ששייכת לבני חת - ד' פעמים בק [קב] כמו שנתבאר, זוהי התקומה שהיתה לה במה שהיא מקום קבורת הד' זוגות הללו.

העומק המתגלה במערת המכפלה - שה'ודבק באשתו' קיים גם לאחר מיתה במקום הקבורה

ונתבונן לפי"ז להבין עמוק - הרי נתבאר בראשית הדברים שישנם כמה אופנים איך מתגלה מציאות הבק [=אותיות קב] הריקון.

בק של התרוקנות הדבר ממה שנמצא בתוכו.

בק של פירור בכחינת אבק.

ובק שמרוקנים את עצם הדבר עצמו דהיינו את הקב שבו.

ובעומק, כאשר הבק נתפס במדרגת התיקון זהו סוד הדביקות ששורשה דבק, ד'-בק, כמו שנאמר בקרא (שם ב, כד) "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו", ובאופן הפשוט הבק המתגלה ב'ודבק באשתו' היינו שכיון שהאיש דבק באשה ואשה היא בכחינת בק - ריקון כמו שנתבאר, הרי שהאיש דבק במי שיש בו הבחנה של ריקון⁵.

ולפי"ז, נבין ברור - הרי כמו שנאמר בקרא (בראשית ה, ב) "זכר ונקבה בראם וגו' ויקרא את שמם אדם" - הבריאה נבראה באופן של "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו" ואז "ודבק באשתו" - לכל זכר יש את מציאות הנקבה שלו, ולכל נקבה יש את הזכר ששייך לה כמו שאומרת הגמ' בב"ב (עד, ב) כידוע "כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם", אבל כפשוטו, כל זה רק בחיים, אבל במיתה מתגלה "כי המות יפריד ביני ובינך" (רות א, יז), במוות יש מציאות של הפרדה.

אבל העומק הגדול שמתגלה במערת המכפלה הוא שגם לאחר המיתה יש צירוף של זכר ונקבה ולא רק בזמן החיים, שהרי מצד

⁵ שהרי קשה להגדיר שה'ודבק' - הדביקות שבין איש לאשתו זה שהוא מתרוקן אליה, אלא ההגדרה היותר בהירה היא שבה יש הבנה של ריקון ביחס אליו, והוא דבק בריקון שבה.

העומק של 'יעקב אבינו לא מת' המתגלה בחיבור שלו עם לאה במערת המכפלה - חיבור במדרגת 'חי'

וזה העומק הנפלא שגנוז דייקא מכחו של יעקב אבינו, וביאור הדבר, כמו שברור מיניה וביה - הרי כפי שנתבאר, כפשוטו החיבור של הזכר ונקבה הוא בזמן החיים, והרי על מעשה הביאה נאמר שהוא באופן של 'אבר חי' משום שה'אבר חי' הוא דייקא המצרף את הזכר והנקבה ולכן באופן שח"ו "היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי" (שבעות יד, ב) הדין הוא ש'נועץ עשר צפרניו בקרקע עד שימות האבר' (שם יח, א) משום שב'אבר מת' מתגלה דייקא כח של פירוד ביניהם, היפך ה'אבר חי' שמצרף.

אבל כדברי חז"ל הידועים (גמ' תענית ה, ב) "יעקב אבינו לא מת" וכמו שדורשים שם "מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים" ונמצא א"כ, שדייקא יעקב אבינו שנקרא חי, מכח כך הוא גם נקבר במערת המכפלה, ולערכין דידן ההגדרה שהוא חי היינו שהחיבור של הזיווג שלו הוא עדיין בתפיסה של 'חי', זה מה שמתגלה גם בקבורתו במערת המכפלה יחד עם לאה מעין אותה מדרגה שהתגלתה בזיווג שלו בחיים חיותו, שכמו שאז התגלה אצלם 'זכר ונקבה בראם' שהם היו 'אחד', כך גם לאחר מיתתו הוא מצטרף יחד עם לאה במדרגה של 'חי'.

ומצד כך מבואר בדברי רבותינו שבעומק, על אף שבפשוטי המקראות היתה רק לאה אחת, בעומק ישנם ח"י לאות, וזה מתגלה בעומק בשם לאה עצמו שהוא בגימטריא פעמיים ח"י, והיינו שהחיות לא מתגלה רק ביעקב עצמו -

"יעקב אבינו לא מת" אלא דקות המדרגה של ה"לא מת" לערכין דידן כפי שנתבאר השתא היינו שה'לא מת' שבו מתגלה במה שהוא מצטרף ללאה וכפי שנתבאר שזה מתגלה בזה שיש ח"י לאות ולאה בגימטריא ב' פעמים חי, והרי שמרומז כאן שגם לאחר מיתתם הציורף של יעקב ולאה הוא במדרגת 'חי', וזה א"כ בעומק מדרגת יעקב אבינו שמתגלה בקבורתו במערת המכפלה.

עומק ההתבוננות - ההסתכלות ממקום ה'תוך' להיקף שנמצא סביבות האדם

נתבאר א"כ ששורש התיקון של ה'בק' הוא ע"י כח ה'דבק', כח הדביקות, ובעומק יותר - הרי האות ב' שב'בק' נקראת במילוי בי"ת שבזה היא רומזת על פִּית כמו שאומרים רבותינו, והק' שב'בק' במילוי הוא קו"ף שהוא מלשון היקף סביב, ולפי"ז מונח באותיות של שורש 'בק' בי"ת-קו"ף, בית המקיף מסביב.

והרי כמו שמבואר בדברי רבותינו - יסודות ברורים - כפשוטו מבינים שכל דבר שנכנס לתוך האדם בין אם זה שפע רוחני ובין אם זה דבר גשמי [כמאכל או אויר שהאדם נושם], היינו שהדבר היה בתחילה מחוץ לאדם באיזשהו מקום, ולאחר מכן כשמיגע הזמן הראוי, הוא נכנס אל תוך האדם, אבל בעומק יותר - יסוד ברור מאד בדברי רבותינו - כל דבר שלבסוף נכנס לאדם, היינו משום שכבר בתחילה הוא היה סביבותיו של האדם, הוא היה מקיף לאדם, ולאחר מכן, מה'מקיף' הוא נכנס ל'פנימי'.

וכדוגמא בעלמא - הרי כסדר מנהגו של עולם, לפני שאדם אוכל דבר מאכל, ראשית הוא קונה אותו - המאכל נכנס בתחילה

האדם, היא לא מסתלקת מיד לגמרי מן האדם, אלא היא מסתלקת בתחלה לסביבותיו, ועיקר מקום סביבותיו של האדם זהו מקום ביתו של האדם, - וזה שורש ויסוד הדין - המנהג שלאחר פטירתו של האדם יושבים 'שבעה' דייקא בביתו של האדם הנפטר¹⁰ משום ששמה נמצאים עדיין ה'מקיפים' שלו לאחר שהוא נסתלק עד השבעה ימים שלאחר ההסתלקות שאז הם גומרים להסתלק לגמרי מביתו, ולאחר שהם הסתלקו משם לגמרי, הם הולכים למקום קברו.

ולערכין של סוגיא דידן, עומק ההגדרה שמונחת כאן בדברי רבותינו הללו היא שכאשר מבוקקים ומרוקנים מן האדם משהו, הוא לא מתוקן לגמרי אלא ההסתלקות היא ממקום תוכו של האדם אל מקום סביבותיו, וזהו הבק נוטריקון ב"ת-קו"ף שבעומק היינו ההיקף המתגלה במקום ביתו של האדם.

עומק ההתבוקקות שב'ודבק באשתו' - התבוקקות לבית שהוא מקום השראת השכינה

ולפי"ז נבין - הרי נתבאר בראשית הדברים מהו "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו" - שגדר הבק שבדבק אין הכוונה לכאו' שהוא נעשה בק אלא הנקיבה היא ה'בק', וכשהוא מצטרף אליה הוא דבק בבק, אבל בעומק יותר, כיון שאיש ואשה זכו שכינה ביניהם' הרי ששניהם נעשים 'בק' ביחס לשכינה, שניהם מתבוקקים, מתרוקנים ומתבטלים ביחס למדרגה העליונה הנגלית שהיא ה'שכינה ביניהם', והרי מקום השראת השכינה היא בבית וכמו שהשראת השכינה הכללית היא ב'בית המקדש' ובמשכן, כך מבואר להדיא דברים ברורים מאד בדברי רבותינו שמקום ההשראה הוא בבית.

לרשותו שנמצאת מסביבות האדם והופך להיות קנין רשותו מכח שזה סביב לו, מיסוד הדין ש"חצירו של אדם זוכה לו" או מכח ד' אמותיו של האדם שקונות לו, והיינו שכח ה'סביב' שלו הוא חלק מתפיסת הקנין שלו - או בחצר גמורה או בקנין של ד' אמות [ובהרחבה יותר כל קנין יד שקונה לאדם זה מכח מה שהיד היא רשותו של אדם שנמצאת סביבותיו].

ורק לאחר שהמאכל כבר נמצא סביבותיו, המאכל נכנס אל תוכו של האדם והוא אוכל אותו, וכמובן, זה רק דוגמא בעלמא, אבל זה הובא כהגדרה למהות הפנימית של הצורה איך כל שפע ושפע נכנס לאדם, שעל דרך כלל הוא אינו מגיע ממקום רחוק ובפתע פתאום הוא נכנס לאדם, אלא הוא מגיע תחילה למקום ה'מקיפין' של האדם, להיקף [משורש הקו"ף] של האדם, וממקום ההיקף שלו הוא נכנס אח"כ למדרגת ה'תוך' של האדם.

וכן להיפך, מבואר בדברי רבותינו שדבר שהיה נמצא בתוך האדם ונסתלק מהאדם, הוא לא מסתלק לגמרי והולך לו, אלא הוא מסתלק מלהיות בתוכו והולך למקום סביבותיו.

והדוגמא היסודית מאד המבוארת על כך בדברי רבותינו - הן על אופן כניסת השפע אל האדם והן על אופן ההסתלקות מהאדם - זהו בחלקי הנפש של האדם שבאים, ונכנסים אל תוכו, כמו שמבואר בחז"ל שבתחילה מתגלה אצל האדם רק מדרגת נפש, ואם הוא זוכה מתגלה אצלו גם מדרגת רוח, ואם הוא זוכה יתר על כן מתגלה אצלו נשמה וכו', וע"ז אומרים רבותינו שכשהאדם זוכה במדרגה הנוספת, היא לא באה בפתע פתאום אלא נכנסת תחילה ל'מקיפין' שלו ואח"כ היא נכנסת ל'פנימיים' שלו.

וכן להיפך בשעת הסתלקות נשמתו של

ויחידה שהם חמשת מדרגות הנפש, ומצד כך, אי אפשר שיהיה לאדם פחות ממדרגת נפש²¹, וכיון שפחות מכך אי אפשר שיהיה לאדם, הרי שזהו ה'קב שלו' וביחס ל'קב' הזה, שאר מדרגות הנפש באות באופן של תוספת - זה מצד תפיסת הקב התחתון.

ובהגדרה של צורת אדם זה מתגלה באדם שנחסר לו רגל שבמקום הרגל שמים לו קב כמו שאומרת המשנה בשבת לגבי דיני הוצאה "הקיטע יוצא בקב שלו" שבעומק מה שזה נקרא 'קב שלו' משום שזה בבחינת הקב התחתון שמתגלה במקום התחתון של הרגליים בכלל ושל מקום העקב בפרטות, זהו מקום הקב שנאמר בקיטע שהוא יוצא עמו שכיון שדרכו ללבוש את אותו קב, לכן הוא יכול לצאת עמו בשבת לרה"ר כיון שזה הופך להיות חלק מגופו לגבי גדרי הוצאה מרשות לרשות בשבת.

ולעומת הקב התחתון שמתגלה במקום התחתון של קומת האדם, יש את הקב העליון שמתגלה אצל האדם שהוא הוא שורש נשמתו של האדם, שהרי כמו שמבואר בדברי רבותינו, מי שח"ו נתחייב כרת הרי שנכרתים ממנו שרשי נשמתו, ואעפ"כ, השורש העמוק והפנימי ביותר של נשמתו לא נכרת ועליו נאמר "לבלתי ידח ממנו נדח" (שמואל ב' יד, יד) שאין לו לעולם מציאות של כריתה, והשורש הפנימי הזה בנפשו של האדם הוא מקום ה'קב' דיליה מהצד העליון.

והרי כפי שהוזכר מדברי רבותינו יש לה לנפש חמישה שמות, נפש רוח ונשמה חיה ויחידה, ומבו' ברכותינו שהנפש מקומה בככד, הרוח בלב, הנשמה במח, החיה שורה בבגדים והיחידה שורה בבית, כלומר - הרי כפי מה שנתבאר השכינה היא זאת ששורה בבית,

כלומר - כאשר האיש והאשה דבקים זה בזה, הרי שהם נעשים בק, וכפי שנתבאר בהגדרה כוללת הם מתבוקקים לשכינה, ובהגדרה מדוקדקת יותר הבקיקה שנעשית היא לבית שכיון שבבית שורה השכינה הרי שהם מתבוקקים לבית שהוא מקום ההשראה.

ולפי"ז, מה שהוזכר בראשית הדברים²² שהאופן שכלל ישראל נקרא על שם יעקב אבינו - שיש בו את האותיות בק - זה 'בית יעקב' כלשון המקרא (ישעיה ב) "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'" וכן בעוד מקראות, היינו משום שכנסת ישראל שהם ה'בית יעקב', בדקות הם הבק שביעקב משום שהם מתרוקנים והם מתבטלים למדרגת הבי"ת - למדרגת הבית, וכמו שנתבאר ב'ודבק באשתו' שהאיש והאשה מתבוקקים לדבר הכולל שהוא למעלה מהם שזהו מדרגת הבית, כך גם הכנסת ישראל מתבוקקים מכח יעקב ומתרוקנים למדרגת הבית, זהו 'בית יעקב'.

שתי תפיסות הקב המתגלות בעצמיות האדם - קב תחתון שזה המדרגה הנמוכה, מדרגת נפש, והקב העליון המתגלה ביחידה שמצטרפת לשכינה ושורה בבית

ולפי"ז - הגדרה ברורה מאד - הרי נתבאר בראשית הדברים ש'אדם רוצה בקב שלו' היינו משום שבעומק ההגדרה של 'קב' זה העצמיות של כל דבר, אבל בעומק ישנם שני הבחנות של 'קב', קב תחתון וקב עליון, הקב תחתון זהו הדבר הפחות ביותר ששייך לאדם כהגדרת עצם הקיום של עצמו, זהו הגדר של 'קב שלו', ובלשון הכוללת ביחס למדרגת נפשו של אדם, הרי כידוע מדברי רבותינו חמישה שמות יש לה לנפש - נפש, רוח, נשמה, חיה

²¹ בהערה ג'.

²² או לכה"פ מדרגת נפש דנפש.

- הרי האותיות שבאות בסדר הא'-ב' לאחר האותיות ב'-ק' הם האותיות ג' ור', גר, וכפשוטו מה שהגר נקרא גר זהו משום שהוא נגרר ונספח אחרי הכנסת ישראל, יש את העצמיות של כנסת ישראל, ויש את מי שנספח ומצטרף כמו שנאמר בלשון הפסוק (ישעיה נד, טו) "מי גר אתך עליך יפול" שהוא נגרר ונספח אחרי הכנסת ישראל, וזה א"כ הלשון גר מלשון גרירה, העיקר הוא הכנסת ישראל והגרים הם התוספת.

זוהי התפיסה של גרים כאן בעולם הזה, אבל כידוע מאד, יש את התפיסה של גרים דלעתיד לבוא, שהרי דוד המלך, מחד שורשו משבט יהודה אבל מאידך הוא בא מגרים, מרות המואביה, והרי שמתגלה בגרים שורש לדוד מלכא משיחא ושורש למשיח צדקנו שהוא הוא הגילוי של היחידה שבנפש כידוע.

והרי שהיחידה שבנפש היא היא המתגלה בגרים ולכן כמו שהוזכר האותיות שבאות אחרי בק הם האותיות גר הן במשמעות של גר והן במשמעות של גר מלשון מגורים, מקום של דירה, והיינו משום שאצל הגר עצמיות מקום המגורים היא מהצד העליון של היחידה שבנפש, והרי שבגר מתגלה עצמיות מדרגת הקב [-הם האותיות שלפני גר].

מצד מדרגת עולם הזה נראה שמתגלה בגרים מדרגת הקב התחתון המתגלה במקום הרגליים ומצד כך הגר נמצא במדרגה תחתונה ושפלה וכפי שמבואר במשנה בקידושין (ריש פרק רביעי) שאחד מהעשרה יוחסין שעלו מבבל הם הגרים, ומצד כך הגרים רחוקים ממדרגת הראשית.

אבל מצד המדרגה העליונה שמתגלה באור דלעת"ל, מתגלה שהכח של הגרים הוא הוא שורש דלעת"ל שדייקא ע"י הצירוף של כח

ולפי"ז גדר הדבר שהיחידה שורה בבית היינו שהיחידה שבנפש היא המצטרפת לשכינה ושורה במקום השראת השכינה שזה הבית, והיינו שפנימיות עומק הנשמה של האדם שהיא היחידה שבנפשו, מצטרפת לשכינה שנמצאת בבית ושם הוא המקום שהם נפגשים יחד, בבחינת מקום בית המקדש שהרי כמו שאומרים חז"ל "ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד" והיינו שמקום ההשראה של השכינה היא יחד עם היחידה שבנפש.

וזה הדביקות הגמורה - ה'ודבק באשתו' שנאמר בפרשת בראשית זוהי הבחינה שהדביקות היא באשה ויש 'שכינה ביניהם', אבל בספר דברים נאמרה כמה וכמה פעמים המצוה של "ולדבקה בו" שזה מה שהאדם דבק בו יתברך שמו, ומכח האדם הדביקות היא מעומק נשמתו שהיא מדרגת היחידה שבנפש, ומקום היחידה שבנפש, זהו מקום ה'קב', שם הוא מקום שורש הנשמה וזה ה'קב' העצמי של מדרגת נשמתו, זה א"כ מדרגת הקב התחתון ומדרגת הקב העליון, הקב התחתון מתגלה ברגליים כפי שהוזכר שזה ההבחנה של 'קיטע יוצא בקב שלו', והקב העליון מתגלה בשורש נשמתו של האדם, ביחידה שבנפש שעליה נאמר "חבוקה ודבוקה בכך" - בו יתברך שמו, שמה מתגלה העומק של הקב בעצמיות הנפש של האדם.

ההגדרה של גר בהבחנה של קב תחתון - שנגרר ונספח, וההגדרה של גר בהבחנה של הקב העליון - עליה לגילוי עצמיות הנפש

וא"כ, ההגדרה שחודדה השתא היא שהבית הוא דייקא המקום של הדביקות הן ב'ודבק' באשתו' והן הדביקות בשכינה, ולפי"ז נבין

¹¹ וכן דורשים חז"ל שגרים הם כמו ספחת (גמ' יבמות מז, ב).

המדרגה השלימה, אבל לעתיד לבוא מתגלה הבק בבחינת התרוקנות והתבלטות, והמדרגה הזו היא המתגלה דייקא אצל הגר שהרי אין לך מי שיותר מבוטל מהגר, שכיון ש"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" הרי שאצלו מתגלה הבק הגמור, ההתרוקנות הגמורה שכל מה שהיה אצלו קודם לכן, מתבטל ומתחיל כאן עולם חדש, זה המתגלה במדרגת הגר.

ומעין גר שמתגלה 'גר שנתגייר כקטן שנולד דמי', כך עבודתו של כל אדם ואדם היא לבוקק את כל חלקי נפשו ולהתבטל לקב העצמי שהוא היחידה שבנפש, שהיא היא בטלה ונכללת בו יתברך שמו, "חבוקה ודבוקה בך" כלולה בו יתברך שמו.

שאלות ותשובות לאחר השיעור

שאלה: האם כח הקב המתגלה במערת המכפלה שהוגדר בשיעור שזה עצמיות הנפש, האם בקומת הנפש זה מקום שיכול לעורר באופן שורשי את כח ההויה אצל האדם, והאם יש מקום מיוחד לעורר את כח ההויה של האדם או שכח ההויה הוא למעלה מהמקום.

תשובה: ברור שההגדרה האחרונה היא הרבה הרבה יותר מדוקדקת בבחינת 'אין העולם מקומו אלא הוא מקומו של עולם' - עצם ההלבשה שאנחנו רוצים לגלות את ההויה בבחינת מקום, עיקר ההגדרה זה לגלות את ה'הוא מקומו של עולם' ולא שיש מקום כפשוטו.

אלא שכידוע בחינת הוי"ה עולה בריבוע של הכאה בגימטריא מקום, אבל זה לא עצם המקום עצמו אלא זה ההארה שמתפשטת מההויה ונהיית מקום, והרי שאם זה מאיר במקום כלומר שזה רק התפשטות של הארת ההויה ולא ההויה העצמית.

הגרים ליהודה, צירוף זה של יהודה וגרים הוא המביא את המלכות דלעת"ל, ובדרך רמז, יהודה-גר בגימטריא רגל והיינו שע"י שיהודה מצטרף לגרים מתגלה שיש עליה מהרגל ששם מקום הקב תחתון למקום הקב העליון של עצמיות מציאות הנפש המתגלה ב'מלכא משיחא', מדרגת היחידה שבנפש, זוהי שלימות המדרגה שתתגלה לעת"ל.

תמצית עבודת האדם - לבוקק את כל חלקי נפשו ולהתבטל למקום היחידה שבנפש

ובלשון ברורה, במה שנוגע לעבודה - הרי כמו שהוזכר ישנם חמישה שמות לנפש שהם חמשה מדרגות, ומצד כך לעניינא דידן, עבודת האדם היא לבוקק את כל חלקי נפשו ולהתבטל למקום יחידתו, ליחידה של עצמו, שהיא היא בטלה לבוורא יתברך שמו "חבוקה ודבוקה בך", - יש מה שהאדם דבק באשתו שזה הבחנה אחת של גילוי הדביקות בבק, אבל בהבחנה הנוספת שהוזכרה השתא, עצמיות הנפש היא בבחינת קב-בק שנצרך עבורה לבוקק את כל חלקי הנפש, וכפי שהוזכר שיהודה וגר זה בגימטריא רגל משום שהעבודה היא להעלות את הרגל למדרגה העליונה, ועומק תמצית ההגדרה - העבודה היא שהאדם יבוקק את כל חלקי נפשו להעלות אותם למדרגה העליונה של מקום הקב העצמי של הנפש שהוא היחידה שבנפש, זה תמצית העבודה.

והמדרגה הזו היא המתגלה אצל יעקב אבינו כידוע שע"ז נאמר ביעקב "ויעבור את מעבר יבק" כמו שאומרים חז"ל ש'יבק' זה ר"ת יחוד ברכה קדושה - וזה מונח באותיות של יעקב עצמו, יבק-ע' - זה המדרגה המתגלה ביעקב בעלמא דידן, יחוד בבחינת יחוד של זכר ונקבה של 'ודבק באשתו' שהיא עדיין אינה

ובסוד המים שכמו שאומרים חז"ל הם "עוזבים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך", התכלית היא למטה וע"ז נאמר "ודבק באשתו והיו לבשר אחד" שזה מצד המים שיורדים לתתא שיוצרים את הוולד.

שאלה: בעצם כל העלאות 'מיין נוקבין' זה סוג של התרוקנות בבחינת 'בק' מתוך רצון להידבק.

תשובה: אם זה העלאת מ"נ בסוד המוחין, א"כ זה העלאה מתתא לעילא בסוד לקבל את השפע מלעילא לתתא, שזה ההבחנה שבכל "חדשים לבקרים" מתעורר הרצון לקבל מוחין וא"כ זה בשביל להתמלאות, אבל אם זה בסוד מסירות נפש שזה לא על מנת לקבל כלל אז זה התרוקנות כפשוטו - ורק שלאחר מכן באופן דממילא נמשך שפע מלמעלה ללמטה.

שאלה: האם ה'קב' שנשאר בקבר זה שתי המדרגות של ה'קב' או שנשאר רק מדרגת ה'יחידה'.

תשובה: מה שנשאר בקבר זה ה'קב' התחתון, ה'קיסתא דחיותא' שנשאר בתוכו, אבל על הקב העליון שבו נאמר "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים", היא חוזרת למקומה בשורשה העליון.

שאלה: האם המדרגה לבוקק את כל חלקי הנפש עד היחידה זה מכח מדרגת הקו-התקוה.

תשובה: נזכיר בקצרה, השלב הראשון הוא אור אין סוף, השלב השני זה קו וצמצום, ההגדרה של קו, מלעילא לתתא זה המשכה ומתתא לעילא זה תקוה, והכח של הבק - לבוקק זה נעוץ בבחינת החלל, אלא שבחלל עצמו ישנם שני הבחנות כיון שמצד מה שהקו והצמצום מחוברים יחד אהדדי, גם בקו יש את הארת החלל וגם בחלל יש את הארת הקו, ולעניינא דידן, אם כפשוטו חלל זה העדר שעניינו לבוקק ולרוקן, מצד הארת הקו שבחלל הרי שבעומק חלל זה מלשון 'אוחילה לא-ל' 'לו אייחל' [וכן 'חיליתי פניו'] - וזה הקו שמאיר בתוך החלל, אבל עצם החללות שבחלל היא ההגדרה של ביקוק - לבוקק.

שאלה: האם במדרגה הזאת שרק הויתו נתפסת, האם היחידה היא זאת שתופסת את ההויה או שיש כח במדרגת הויה שהוא זה שתופס את ההויה.

תשובה: בכח שבהויה זה עדיין במדרגה של 'חבוקה ודבוקה בך' אבל בהויה שבהויה זה כבר למעלה מ'חבוקה ודבוקה בך'.

שאלה: האם שתי המדרגות שהוזכרו מדרגת ה'ודבק באשתו' והמדרגת של הדביקות בשורש הנשמה, האם הם שתי התכליות של האדם.

תשובה: יש בזה שני הבחנות, יש תכלית בסוד 'לעילא', אש, ויש תכלית בסוד 'לתתא', מים, בסוד אש התכלית היא בסוד היחידה,

מדור

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה

בק(ק)

סוגיות במחשבה

בק(ק)

בלבניפדיה מחשבה

נק(ק)

ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה". כאשר הקב"ה לקח עפר מן האדמה לברוא את האדם אז נוצר חלל, נקב, בור, חסרון באדמה, ומשם שורש בריאת ה'נקבה'.

למדנו ששורש המציאות של 'בק' שעניינו הוא ריקון וחסרון, מתראה בבריאת ה'נקבה'.

מעבר יבק

השורש היותר עמוק של 'בק' מתגלה בדברי רבותינו על מה שנאמר ביעקב אבינו כאשר הוא חוזר לארץ ישראל מפדן ארם והוא נפגש עם עשו: "ויעבר את מעבר יבק" (בראשית לב, כג). על פי פשוטו 'יבק' הוא מקום שכך נקרא שמו. אבל כבר לימדונו רבותינו: "יבק' ראשי תיבות - יחוד, ברכה, קדושה.

מלמעלה למטה הקדושה קודמת לברכה, ומלמטה למעלה הברכה קודמת לקדושה, אבל היחוד מקשר ומאחד את שניהם, שורש האיחוד ביניהם הוא ה'קב' - 'בק' וכפי שיתבאר לפנינו.

יש לשונות ידועים מאוד בדברי חז"ל על ה'קב': "כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין" (ברכות יז ע"ב). וכן: "אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבין של חברו" (בבא מציעא לח ע"א). ובכתובות (סב ע"ב): "רוצה אשה בקב ותפלות". נעמיק במשמעות ה'קב' שמאחד את הברכה והקדושה.

בשורש ב' ק' קיימים מעט צירופים: בקע, בקר, בקש, וכמובן השורש 'בק' עצמו שבו נעסוק כעת.

שורש 'בק' הוא מלשון "בוקק הארץ" (ישעיה כד, א) "בוקק" - מרוקן (רש"י). 'בוקק' הוא ההיפך מ'מלא', דבר שיש בו מציאות של מלאות כאשר הוא מתרוקן הרי הוא 'מבוקק'. לפיכך 'בקיקה' היא פעולה או הגדרת מצב של הורקה עד שהדבר נשאר ריקן וחסר.

כמו כן "בקבוק" הוא כלי שנועד להסיר את המלאות שבו, כפי שיתבאר בהרחבה בהמשך הדברים. "בוקה ומבוקה ומבלקה" (נחום ב, יא) מפרש רש"י "בוקה" - ריקנית, "ומבוקה" - ומרוקנת על ידי בוקקים. למדנו ש'בקיקה' משמעותה ריקנות וחסרון.

בריאת האדם, זכר ונקבה

נעמיק בשורשם של דברים; בלשון הקודש 'זכר' הוא כל דבר שיש בו בליטה היוצאת ממנו, אבל דבר שיש בו חור ונקב, נקרא 'נקבה'.

במילה 'נקב' יש את השורש ב' ק', נקב הוא חור - דבר שהיה בו מלאות ונחסר.

פעמים רבות הזכרנו ש'נקבה' נקראת על שם ה'נקב' כיון שנאמר (בראשית ב, ז) "וויצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה" ולאחר מכן כתוב (שם, כא - כב) "ויקח אחת מצלעתיו וכו'".

* "יבק פירש הרשב"י ע"ה (בר"מ עקב דף רע"ב ע"ב ובר"מ משפטים דף קט"ז). בשם זה כי הוא ראשי תיבות י'חוד ב'רכה ק'דושה" (פרדס רימונים, שער כג פרק י').

שני שרשי ה'קב' המתגלים בשם הוי"ה ברוך הוא

רבותינו מלמדים אותנו² שבשם הוי"ה ברוך הוא קיימים שני שורשים ל'קב':

כידוע שם הוי"ה מתמלא בארבעה מילויים; ע"ב, ס"ג, מ"ה או ב"ן.³

כשנסיר משלשת המילויים הראשונים כ"ו שהוא המנין הפשוט של שם הוי"ה ברוך הוא, יעלה בידינו במקום ע"ב - מ"ו, במקום ס"ג - ל"ז ובמקום מ"ה - י"ט, כאשר נצרף אותם ביחד מניינם יהיה ק"ב, זה השורש של 'קב' אחד.

שורש נוסף ל'קב' יוצא משם הוי"ה באופן אחר: כאשר ניקח את המילויים הנ"ל של ע"ב ס"ג מ"ה וב"ן בצורה של אחוריים - יו"ד, יו"ד ק"י, יו"ד ק"י וי"ו וכו' ונמנה את האותיות כולם, יעלה בידינו ק"ב אותיות; בכל אחד משלשת השמות הראשונים נמנה כ"ו אותיות, ובשם ב"ן נספור כ"ד אותיות, כ"ו, כ"ו, כ"ו וכ"ד עולה ק"ב אותיות. אלו הם שני השורשים של ק"ב היוצאים משם הוי"ה ברוך הוא.

ריקון המילוי - הקב שבמילוי שם הוי"ה

אלו הם עומק הדברים שלמדנו, 'בקיקה'

היא ריקנות, 'בק' הוא היפך המילוי, זה עומק המשמעות של שורשי ה'קב' הגנוזים ב'מילוי' שם הוי"ה ברוך הוא, כאשר נוטלים את המילוי משם העצם וכביכול הוא נשאר ריק - עולה בידינו 'קב', ריקנות משם הוי"ה הפשוט.

ה'קב' הופך את המלא ל'בוקק' וזה מתגלה בעצם המילוי של שם הוי"ה, כמו שנאמר "הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'" (ירמיהו כג, כד), בפשוטו הכוונה ש"לית אתר פנוי מיניה" (תיקוני זוהר קכב, ב) אמיתת הווייתו ממלאת את הכל. אבל לפי הלשון שהשתמשו בה רבותינו, "אני מלא" מתפרש על המילוי של שם הוי"ה שממלא את הכל.

בכל דבר שורה בו שם הוי"ה ברוך הוא, הי מרבותינו שכאשר רצו לבדוק אם החפץ טמא או טהור, הביטו עליו והתבוננו אם ראו בו שם הוי"ה - סימן שהוא טהור, ואם לא ראו בו שם הוי"ה - סימן שהוא טמא. אבל בעומק, גם כשלא ראו בו את שם הוי"ה, אין כוונת הדבר שלא שורה בו שם הוי"ה אלא שהוא מכוסה, נמצא בהעלמות, בגניזו, אבל הוא קיים.

לפיכך "את השמים ואת הארץ אני מלא" מתפרש באופן הזה; "אני" הוא שם העצם שהמילוי שלו "מלא" את השמים ואת הארץ. המלאות חלה ביחס לגילוי הבורא יתברך שמו

² עץ חיים (שער יט פרק ג) "כי הנה ב' קבין הם, א' טוב והוא סוד ג' מילויין דע"ב ס"ג מ"ה הנ"ל שהם י"ט ל"ז מ"ו גימטריא ק"ב, והוא מבחי' פנים שמקבלת בעת הזווג פכ"פ וזהו הקב שהאשה רוצה בה מט' ופרשיות כי האשה היא השם ד' שהוא ב"ן שהוא במלכות הנקרא חלה כנ"ל ומקבלת ג' מילויין הנ"ל הנקרא קב טהור. ויש קב אחר הנקרא חרובין אשר זה היה מיתה וחרבין של מלכים הנ"ל וזה אינו כ"כ טהור כמו הראשון לפי שהוא מבחינת אחוריים אשר הקליפות נאחזין בו שהם גרמו חרבין המלכים כמ"ש בע"ה והם בחי' ד' אחוריים שיש בד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם מדרגה הו' שיש בכל שם מהם כנ"ל אשר יש באחוריים המילויים של כל שם מהם יש בו כ"ו אותיות מילוי חוץ מן שם ב"ן שאין במילוי האחוריים שלו רק כ"ד אותיות סך כל אותיותיהן הם ק"ב."

³ עץ חיים (שער ה פרק א) "דע כי אין מציאות ציור קומת אדם בעולם שלא היה בו כללות ד' בחי' אשר כוללים כל האצילות וכל העולמות כולם ואלו הם ע"ב כזה יו"ד ה"י וי"ו ה"י. ס"ג יו"ד ה"י וא"ו ה"י. מ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ב"ן יו"ד ה"ה ר"ו ה"ה." ¹ מגלה עמוקות (ואתחנן, אופן קיב) "שם ה' שהוא סוד של מילוי מ"ה בעולם היצירה, דתמן מקנין במטטרון זעיר, שהוא שם של הויה כח מה, ויש בעת ההיא רמז על כ"ח עתים שבו, שהם כ"ח אותיות המילוי בסוד את השמים ואת הארץ אני מלא, רצה לומר כששם של ה' הוא במלוי, שהוא סוד כח בהם שמים כסאי והארץ הדום רגלי, שבהם נברא שמים וארץ."

מתחילים להרקיב או להיאכל על ידי עכברים, נחלקו חכמים אם מותר לשומר למכור את הפירות ובכסף הוא יקנה למפקיד פירות חדשים מן השוק, או ש"אפילו אם הן אבודין לא יגע בהן"; "מאי טעמא? אמר רב כהנא אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבין של חברו" אדם מעדיף את הפרי שלו אפילו במידה מועטת של 'קב', יותר 'מתשעה קבין' שחברו יקנה לו תמורתם מן הסוחר בשוק, כיון שאדם רוצה ושמה בחלקו 'שלו'.

אדם רוצה ב'קב' שלו - שהוא עמל ויגע בו - יותר מתשעה קבין שהוא יקבל מחברו והם יהפכו להיות קניינו, כיון ש'קב' הוא הגדרת העצמיות ששייכת לאדם' אם מרוקנים את האדם מה'קב שלו' שכוחותיו ועצמיותו גנוזים בו, אז הוא מרוקן, רק כאשר נוטלים ממנו את ה'קב שלו' זה נחשב ל'בקיאה'.

זה העומק של מה שהגדרנו שאנו תופסים ביחס לאמיתותו יתברך שמו, שם הוי"ה הוא שורש כל השמות, קיימים כמה וכמה שמות נוספים: אלקים, אדנות, יש גם כינויים. אבל ה'בקיאה' חלה רק על השם "שלו" על שם הוי"ה שהוא נקרא 'שם העצם', כביכול זה ה'קב שלו' ועל כן רק כאשר מרוקנים את הפשוט של שם הוי"ה אז מתגלה ה'בקיאה' היות ועצם הדבר נעשה ריקן ומבוקק.

יחוד ברכה וקדושה

אחר שלמדנו שה'בקיאה' מרוקנת את אמיתת גילוי של שם הוי"ה ברוך הוא בעולם, נפנה ללמוד את עומק הפירוד בין ה'ברכה'

והריקות גם היא ביחס לאמיתותו שנסתלקה כביכול, לפי זה ההגדרה ברורה מאוד: "אני מלא" הוא מלאות של שם הוי"ה, וה"בקיאה" הוא הסתלקות שמו מן הדבר, שם העצם נעלם, והוא ה'קב' שנבקק.^ה

הדוגמא הבהירה לכך מה שנאמר בעמלק "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר" (שמות יז, טז). ואמרו חז"ל (תנחומא כי תצא יא) "כל זמן שזרעו של עמלק נמצא בעולם, אין השם שלם" מציאותו של עמלק בעולם מבוקקת כביכול את שם הוי"ה, "כי יד על כס יה" - חציו של שם הוי"ה מגולה וחציו מכוסה, "ה' עומד לעצמו בנפרד מו"ה" שנעלם והתכסה.

בלשון אחרת והיינו הך, אלו הם דברי הגמרא (פסחים נ ע"א) "זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ביו"ד ה"א ונקרא אני באל"ף דל"ת" ההפרדה הזו בין הכתיבה בשם הוי"ה לקריאה בשם אדנו"ת, זה מציאות של ריקות ו'בקיאה'.

למדנו, ששורש מציאות הריקות שנמצאת בבריאה, היא ריקות שחלה באמיתת גילוי שמו יתברך, השורש 'קב' נסתלק והתרוקן שם נמצא מציאות ה'בקיאה'.

רוצה בקב שלו, שם העצם

נגדיר את הדברים בצורה עמוקה יותר; המשנה (בבא מציעא לח ע"א) מדברת באדם שהפקיד פירות אצל חברו, פירות שהוא עצמו נטע אותם ובצר אותם וכדומה והפירות

^ה יש בקיאה מהקב - וזה שם הוי"ה הפשוט, ויש בקיאה מהמילוי, וזה שני בחינות. ועיקר הבקיאה הוא מה'קב' שהוא שם הוי"ה הפשוט.

^י לשם שבו ואחלמה (הקדמות ושערים שער ו פרק ו) "כי עיקר הטובה וההנאה להאדם כאשר יהנה משלו דוקא וע"ד שאמרנו ב"מ ל"ח אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חברו [והסיבה בזה הוא משום סוד האחדות הגנוז בעולם כי העולם משוכלל על סוד האחדות וכמו שיהיה בסוף תיקון האחרון והוא ג"כ היסוד הראשון שבה. האבן שתיה שממנה הושתת העולם. ולכן תכונת כ"א ליהנות משלו ואדם קרוב אצל עצמו כי אין אחדות יותר מעצמו אל עצמו והבן הדברים]."

זה עניינו של: ייחוד ברכה וקדושה - כללות ההפכים, מצד אחד הוא קדוש, מובדל, מופרש. מצד שני - ברכה עד שמצינו שהקב"ה אומר לרבי ישמעאל "בני ברכני" (ברכות ז ע"א), והוא מברך אותו כביכול שיהיה המשכה של גילוי הבורא בעולמו. הייחוד מאחד את הדבר והיפוכו אבל אם היחוד נחסר ומתרוקן אז נשאר הפער בין שני ההפכים, כיון שיש כאן סילוק של הבורא ית' מן העולם.

זה עומק ההגדרה של 'בקיקה' הריקנות שמחסרת ומוציאה את המלאות, בעולם מתוקן מתראה היחוד בין הברכה לקדושה עד ש"אל מסתתר" ונעלם מתגלה בעולם, כמו שלמדנו "את השמים ואת הארץ אני מלא", אבל כשחסר את היחוד אז מתרוקן העולם וקדושתו חוזרת ונעלמת עד שהארץ מתבוקקת.

יחוד קדושה וברכה בבית המקדש

הדוגמא הבהירה לכך היא 'בית המקדש' שנקרא על שם הקדושה, כיון שמתראים בו דרגות של קדושה הפרשה והבדלה.

יש שלש קדושות ורמות של הפרשות והבדלות כמו שאנו אומרים "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו" (ישעיה ה, ג): בית המקדש קדוש ומופרש מכל באי עולם, אל ה'קודש' רק הכהנים יכולים להיכנס, ל'קדש הקדשים' רשאי להיכנס רק הכהן גדול ביום הכיפורים, זה קדושה על גבי קדושה, אבל יש מקום שאפילו הכהן גדול לא יכול להיכנס אליו, והוא מקום ארון אינו מן המדה, וזה נקרא "קדוש קדוש קדוש" ג' קדושות.

בית המקדש הוא מקום של פרישות והבדלה, אבל מצד שני דרך בית המקדש

ל'קדושה' כאשר היחוד נחסר ומתרוקן מהם, שהרי הזכרנו לעיל שראשי תיבות 'בק' זה - ייחוד, ברכה, קדושה. ה'בק' העומד לעצמו הוא ראשי תיבות: ברכה וקדושה.

מדרגת הקדושה היא הפרשה והבדלה, כמו שמצאנו בקידושי אשה שאומר לה "הרי את מקודשת לי" פירוש המילה 'מקודשת' היא "דאסר לה אכולי עלמא כהקדש" (קידושין ב ע"ב) ואומרים תוספות: מקודשת - מופרשת מכל העולם ומיוחדת לי, וכן אנו אומרים בברכת אירוסין "אשר אסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין" בתחילה הכלה נקראת 'ארוסה' מלשון 'אסורה' - שהיא אסורה על כולם, כאילו היא אסורה עימו כמו בבית האסורים, אבל עדיין אינה מותרת לו, רק "והתיר לנו את הנשואות לנו - על ידי חופה וקידושין".

הגדרת ה'קדושה' הוא שהדבר מובדל, כשאנו אומרים על הקב"ה "קדוש קדוש קדוש" הכוונה שהוא מופרש ומובדל מאתנו, "אל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש" (ישעיהו מ, כה) הקב"ה נבדל כביכול מכל מציאות הנבראים, "אכן אתה אל מסתתר" (שם מה, טו) נעלם, מכוסה ובלתי נתפס למציאות הנבראים. ה'קדושה' וההפרשה שלו ית' מן הנבראים זה צד אחד בגילוי מציאות הבורא.

'קדושה' אם כן פירושה - פרישה והבדלה, ואילו 'ברכה' היא כמו 'הברכה' שעניינה המשכה. לפיכך 'קדושה' ו'ברכה' זה דבר והיפוכו, מצד הקדושה התפיסה היא מובדל ומופרש, אבל מצד הברכה התפיסה היא שיש כאן המשכה.

¹ ד"ה דאסר לה אכולי עלמא כהקדש: "והרי את מקודשת לי כלומר להיות לי, מקודשת לעולם בשבילי, כמו הרי הן מקודשין לשמים - להיות לשמים. ופשטא דמילתא, מקודשת לי מיוחדת ומזומנת לי, וכו', דגבי אשה במה דמתיחדת להיות לו היא נאסרת לכל."

² "קדושים תהיו - פרושים תהיו" (ספרא יט, ב).

אישה ששייכת ללמעלה ואישה ששייכת ללמטה. אישה ששייכת ללמטה - נקראת רחל, שהיא 'עקרת הבית' עיקרו של בית. מצד שני הוא נושא את לאה שענינה רכות", "עלמא דאתכסיא" בלשון רבותינו, עיניה רכות כלומר שהעיניים לא משיגים את הדבר הנעלם הזה, 'עלמא דאתכסיא'".

יעקב אבינו נמצא בעליונים ובתחתונים ועל כן שני שמות יש לו: יעקב לתחתונים וישראל לעליונים והוא נושא שתי נשים לאה לישראל ורחל ליעקב".

זה עומק מדרגתו של יעקב אבינו שהוא מאחד בין ה'קדושה' ל'ברכה'.

הבדיקה - חיסרון ביחוד של ברכה וקדושה

נחזור לסוגייתנו - ענין ה'בדיקה', כשחלילה אין יחוד של קדושה וברכה אז הקדושה נבדלת לעצמה והברכה נבדלת לעצמה. ואז מתגלה שהקב"ה - יושב בשמים, אבל כאן בארץ נעשה 'בדיקה' מתגלה ה'ריקנות' זה ההגדרה העמוקה של 'בק'.

מצד מדרגת הקדושה נאמר (מלכים א ה, כז) "הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך" אבל מצד היחוד בין הקדושה לברכה מתגלה שהקב"ה "נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים".

מתגלה כל הברכה והשפע בעולם כולו, כמו שחז"ל אומרים: מזבח מזין, מפרנס^ט, וכן על זה הדרך. כל השפע הבא לעולם בא מבית המקדש, כידוע בלשונות רבים בדברי חז"ל^י.

בבית המקדש מתראה העומק של היחוד בין הברכה לקדושה, מצד אחד היה בו קדושה הפרשה והבדלה ומאידך כל הברכה היה בא מבית המקדש לעולם, בית המקדש איחד את שני הפכים כיון שנתגלה בו יחודו ית'.

יחוד קדושה וברכה - יעקב אבינו

מצד מדרגת הקדושה הקב"ה יושב בשמים, מופרש ומובדל - קדוש. אבל מצד הברכה הקב"ה "נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים כמו בעליונים" (תנחומא נשא טז). דבר זה מתראה ביעקב אבינו שעליו נאמר "ועבר את מעבר יבק" בשמו של יעקב עצמו מונח יב"ק - יחוד ברכה קדושה.

יעקב אבינו ראה בחלומו "סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (בראשית כח, יב), מדין "ראשו מגיע השמימה" מתראה מדרגת הקדושה - מופרש ומובדל, אבל הברכה מתגלה בתחתית הסולם שהוא "מצב ארצה". זה מדרגתו של יעקב אבינו שמחבר עליונים ותחתונים, בשמו ובמהותו.

ועל כן מצד זה יעקב אבינו נשא שתי נשים:

^ט "אמר רבי אלעזר מזבח מזיח ומזין מחבב מכפר" ופירש רש"י "מזין, בזכות הקרבנות העולם נזון, שהקרבנות באין מן המזון וגורמין לו ברכה" (כתובות י"ב).

^י לדוגמא: מדרש תהלים (יד) "מי יתן מציון ישועת ישראל. א"ר לוי, כל הברכות והנחמות והטובות שהקב"ה מביא על ישראל כולם מציון. תורה מציון, שנאמר כי מציון תצא תורה. ברכה מציון, שנאמר יברכך ה' מציון. הופעה מציון, שנאמר מציון מכלל יופי אלהים הופיע. סעידה מציון, שנאמר ומציון יסעדך. חיים מציון, שנאמר כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. גדולה מציון, שנאמר ה' בציון גדול. ישועה מציון, שנאמר מי יתן מציון ישועת ישראל. ובתנחומא (קדושים י) "שלמה חכם היה והיה יודע עיקר משתיתו של עולם למה מציון מכלל יופי אלהים הופיע (תהלים ג) מציון נשתכלל כל העולם כולו כדתינין למה נקראת שמה אבן שתייה שממנה הושתת העולם והיה שלמה יודע איזה הוא הגיד שהוא הולך לכוש ונטע עליו פלפלין ומיד היו עושין פירות."

^{יא} בחינת כתר, ת - רך. בחינת אריך, אי - רך.

^{יב} באר מים חיים (פרשת מקץ פרק מב) "וזה סוד מה שהקדימה לאה שהיו עיניה רכות בסוד עלמא דאתכסיא בסוד הנעלם להתיחד עם יעקב ואתר כך נתיחדה רחל שהיתה יפת תואר ויפת מראה בהתגלות לעין כל במראות הצובאות בבחינת גילוי ולא נעלם כנודע לחכמי לב."

^{יג} זוהר (חלק ג דף רפא ע"ב) "כגוונא דאית בישראל ארבע אנפין, יעקב ישראל, רחל לאה, ישראל עם לאה, יעקב עם רחל."

ידועים דברי הבעל שם טוב, "תורת ה' תמימה משיבת נפש" (תהלים יט, ח), "שתורת ה' הוא תמיד תמימה ושלימה, שלא התחילו בה עדיין שום אדם בעולם" (בעל שם טוב על התורה, ואתחנן כט), כל ההתעסקות שלנו בתורה נחשבת כמוציא טיפה מן הים עד שלא ניכר חיסרון כלל בים.

החכמה ארוכה מארץ מידה אבל בהגדרה הכוללת היא למעלה ממציאיות ההשגה עד שגדרו הקדמונים ואמרו "תכלית הידיעה שנדע שלא נדעך" (בחינת עולם יג, מה), עומק ההשגה היא אי ההשגה, כיון שהחכמה עצמה היא למעלה מן ההשגה. בלשון המהר"ל זה נשנה כסדר וזה יסוד בהרבה ראשונים: חכמה נקראת 'שכל נבדל' בלתי מושג, כלשון המהר"ל. עלה בידינו שהגדרת התורה - חכמה, הוא שכל נבדל בלתי מושג.

ברכה - אות ברית קודש

המוחין הם מדרגת הקדושה באדם, אבל מהם נמשכת הטיפה ל'אות ברית קודש' ובכך מתגלה שיש בהם ברכה - הברכה והמשכה. מדרגת הברכה באדם היא הטיפה שמשלתשלת מהמוחין עד שנמשך ממנה חיים חדשים.

כידוע בדברי רבותינו¹⁷ כשהטיפה נמצאת במוח היא במדרגת 'אור' - בלתי מתגלה, אבל כשהיא מתפשטת ויורדת למטה היא במדרגת 'מים' - טיפה שנהפכת להתגלות.

אם אדם היה נכרא במדרגת 'אור' שברא הקב"ה ביום הראשון הוא היה צופה בו מסוף

היחוד מגלה כאן בעולם את הקדוש, את המופרש ואת המובדל שאפילו ה'שמים' לא מכילים אותו.

אבל כאשר חלילה אין יחוד בין הברכה לקדושה נהיה 'חורבן הבית', כאשר הקדושה מתגלה והברכה לא מצטרפת איתה אז נשאר המצב של "השמים ושמי השמים לא יכללוך", כיון שהבית חרב אין מקום שהקדושה תחול, זה נקרא חורבן הבית.

התבאר לנו עד כאן מהו השורש של 'בקייה' מלשון הפסוק "בוקק הארץ" הארץ דייקא, כיון שבארץ מתגלה ה'ברכה' מכח החיבור והיחוד עם ה'קדושה', אבל כאשר הוא 'בוקק' וריקן מיחוד אז מתגלה שהקדושה נשארה למעלה בלי ברכה שמתפשטת למטה כאן בארץ, זה הכוונה "בוקק הארץ", זהו שורש השורשים אם כן של מציאות ה'בקייה' שמתגלה בעולם.

יחוד ברכה וקדושה באדם

חכמה - קדושה

עד עתה למדנו את היחוד בין ברכה לקדושה בעולם, בדברי רבותינו למדנו שהיחוד בין הברכה לקדושה מתראה גם בדמות אדם, נלמד כעת את אותם הדברים כפי איך שהם מתראים בכל אדם.

מדרגת ה'קדושה' מתגלה במוחין של האדם, כמו שנאמר על החכמה "עמוק עמוק מי ימצאנו" (קהלת ז, כד), החכמה "ארכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא, ט), בחכמה אין השגה. אלא ע"י כח הבינה, כמ"ש הגר"א (בכמה מקומות).

¹⁷ זוהר (חלק ב קסז ע"א) "באלין תלתא אתצייר ואתגליף בגלופי רזא דיוקנא דאדם, דאיהו אור בקדמיתא, לבתר מים, לבתר אתפשט בגווייהו רקיע, דאיהו גליפא דגליפו דיוקנא דאדם. כגוונא דגליפו ציורא דדיוקנא דאדם בתולדתיה, דהא בתולדתא דבר נש בקדמיתא זרע דאיהו אור, דהא נהירו דכל שייפי גופא איהו ההוא זרע, ובגין כך איהו אור, וההוא אור אקרי זרע, דכתיב אור זרוע, ההוא זרע ממש. לבתר ההוא זרע דאיהו אור אתפשט, ואתעביד מים בלחותא דיליה, אגליף יתיר ואתפשט פשיטו גו אינון מים, פשיטו דגופא לכל סטרין. כיון דאתצייר ואגליף ציורא דדיוקנא דגופא, אקריש ההוא פשיטו ואקרי רקיע, ודא איהו רקיע בתוך המים."

שממשיכים את המקור ומגלים אותו בקומה נוספת, על כן הבן הראשון שנולד נקרא בכור מלשון 'הברכה', ברכה, זה אותם אותיות בכר-ברך. למדנו שמקום ה'הברכה' הוא מקום ה'המשכה' מלמעלה למטה.

לפי זה מתחדד לנו מהו 'יחוד ברכה וקדושה', היחוד מאחד את הקדושה עם הברכה, את המוחין עם מדרגת כוח ההולדה, המוחין כשלעצמם הם 'שכל נבדל' וכאשר הוא מתפשט ויורד באופן של 'מים' וטיפה זה יוצר אפשרות של קיום, הקיום הוא מקום האחדות של היחוד ברכה וקדושה.

אור מים ורקיע בבית המקדש

למדנו ש'יחוד ברכה וקדושה' מאחד ומחבר ב'אדם' את מדרגת ה'אור' עם ה'מים', עכשיו נשוב למה שנתבאר לעיל ב'בית המקדש' שיש בו 'יחוד ברכה וקדושה' ונראה איך מתאחדים בו ה'אור' וה'מים'.

"בשעה שכרה דוד שיתין - לבנין בית המקדש - קפא תהומא ובעי למשטפא עלמא" (סוכה נג ע"א), התהום צף ועלה עד שרצה לשטוף את העולם כולו, ביסודות של בית המקדש מתגלה ריבוי מים כזה עד שאין קיום לעולם, וכל התכלית של "נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים" כמעט ומתבטל.

מצד אחד אנו רואים שבית המקדש

העולם ועד סופו¹⁰, אבל גזר הקב"ה שצורת ההולדה תהיה דווקא על ידי הטיפה - מים - שנמשכת מהאור הגנוז והנעלם, ואז כל אדם יודע פחיתות מעלתו כמו ששנינו "דע מאין באת - מטיפה סרוחה" (אבות פ"ג מ"א).

הטיפה היא 'סרוחה' ביחס למקורה, קודם היא הייתה במדרגת ה'אור' וכיון שהיא נמשכה וירדה חל בה סירחון, היא התקלקלה. בעומק יותר, 'סרח' בלשון הקודש הוא מלשון "וסרח העדף" (שמות כו, יב) תוספת מיותרת, בבחינת "כל יתר כנטול דמי" (חולין נח ע"ב). סרח אותיות חסר.

הטיפה שיורדת מהמוח - מלמעלה למטה - היא תוספת על מדרגת ה'אור' ועל כן כח ההולדה הוא בבחינת 'יוסף', התוספת גופא יכולה להיות חלילה בגדר "בל תוסיף" ואז נאמר ש"כל המוסיף גורע" (סנהדרין כט ע"א). כל דבר שמתגלה הוא בסוד דבר והיפוכו, אם הוא ה'עצם' אז יש בו קיום, אבל אם הוא בא בצורה של 'תוספת' אז הוא בסוד גירעון ופחיתות, בתוך אותו דבר עצמו.

מכל מקום, בכוח של ההולדה מתגלה ב'אדם' מציאות הברכה הנמשכת. כל "ברוך" בלשון הקודש הוא מלשון הברכה והמשכה, כמו שסידרו כבר הקדמונים¹¹, ה'הברכה' וה'המשכה' מתגלה בעיקר ב'אות ברית קודש' המוליד. וכיון שהולדה באה על ידי

¹⁰ פירוש הגר"א לספרא דצניעותא (ד, ע"ב) "כי החסד לבדו א"א להתגלות כמ"ש (תגינה יב ע"א) אור שנברא ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנוז מהם וכו' ולמי גנוז לצדיקים לעתיד לבא וכו', והוא החסד שנקרא אור כידוע ויום ראשון הוא חסד דרדל"א כי ז"ת הן ז' ימי בראשית ימים קדמוניות וגנוז לצדיקים ביסוד ומלכות צדיק וצדק כידוע דצדיק מבסס בהאי חסד לנוקביה והוא גניז בנוק". ובהמשך (יב, ע"ג) "והוא אור הגנוז שאדם רואה בו מסוף העולם ועד סופו, וכו', והוא בסוד כתנות עור של אדה"ר שאמרו משוך בערלתו היה. ובתחלה היה כתנות אור כמ"ש בווהר והוא אור הגנוז ואח"כ נכסה בעור ונגנוז ולא יגלה עד שיוסר הס"א. ועור הזה הוא ע"ה טו"ר שממנה אכל אדה"ר ונמשכה ערלתו ולעתיד יחזור ע"ה כלו לקדושה."

¹¹ נפש החיים (שער ב פרק ב) "והענין כי מלת ברוך. אינו לשון תהלה ושבח כמו ששומה בפי ההמון. שהרי כשאמר לר' ישמעאל בני ברכני. לא אמר שם שום שבח בברכתו אלא תפלה ובקשת רחמים. וכן בב"מ אמרינו וברכך יצא הקדש שא"צ ברכה. ופריך הש"ס ולא והא כתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' כו'. אבל האמת. כי ברוך פירושו לשון תוספת ורבי. וכענין קח נא את ברכתי כו'. וברך את לחמך. וברך פרי בטנך וכו'. והרבה כיוצא במקרא. שא"א לפרשם לשון תהלה ושבח. אלא לשון תוספת ורבי."

מושתת על מדרגת ה'מים' ומאיך הגמרא קוראת לבית המקדש "אורו של עולם" (בבא בתרא ד ע"א), כביכול מתראה בבית המקדש שתי תנועות; בית המקדש יורד ומשתלשל ממדרגת ה'קדושה' העליונה והמופרשת ועל כן הוא נקרא 'אור' - על שם שיוורד מלמעלה למטה, אבל מלמטה מצד היסודות של בית המקדש מתגלה בו מדרגת ה'מים' שמתפרצים ועולים מלמטה למעלה, עד שרוצים לשטוף את העולם כולו.

כעומדים לעצמם, מציאות של 'קיום' ללא 'אור'.

בשעה שכרה דוד שיתין לבית המקדש עלו והתפרצו ה'מים התחתונים' עד שרצו לשטוף את העולם, ה'מים התחתונים' בוכים "אנן בעינן למיהוי קמי מלכא" (תיקוני זוהר פ ע"א¹), כיון שה'מים התחתונים' רוצים לעלות ולהתאחד עם ה'מים העליונים' - עם מדרגת ה'אור'.

נעמיק בדברים שלמדנו לעיל; ראינו שמדרגת ה'אור' יורדת ומתגלה ב'מים' אבל בדברי רבותינו למדנו שקיימת מדרגה שלישית והיא 'רקיע', וכיחד הם 'אור מים רקיע'.

נמצא לפי זה שכיון ש'בית המקדש' הוא המקום שבו מתגלה מציאות של אור מלמעלה, במדרגת ה'קדושה' עד שהוא נקרא בלשון הגמרא "אורו של עולם", ממילא המים שמתגלים ביסודותיו מתפרצים ורוצים לעלות למעלה ולהתאחד עם ה'אור' שנמצא בבית המקדש, על כן "קפא תהומא ובעי למשטפא עלמא".

הרקיע מבדיל בין ה'מים העליונים' ל'מים התחתונים', המים העליונים פתוכים ומעורבים עם ה'אור' העליון והמופרש" אבל המים התחתונים נחסרו מציאות האור שהוותר מהם על ידי ה'רקיע' שמבדיל בין מים למים. אילולא הרקיע שחוצץ ומבדיל בין העליונים לתחתונים, אז גם במים התחתונים היה מאיר בהם ה'אור'², אבל מחמת שהקב"ה "נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים" נעשה ה'רקיע' שיפריד ביניהם וכך יתגלו ה'מים התחתונים'

הירושלמי (סנהדרין נב ע"ב³) אומר שהמים התפרצו מהשיתין כיון שדוד הרים עציץ של חרס שכבש תחתיו את מי התהום; 'חרס' אותיות 'סרח', ה'רקיע' שחוצץ בין מים למים וכובש תחתיו את מי התהום הוא אותו 'סרח העדף' שהזכרנו לעיל, אותה הבנה של "דע

¹ זוהר (חלק ב קסז) הובא לעיל הערה יב.

² יהל אור (כד ע"ג) "ולכן הגולגלתא מליא טלא דבדולחא טל אורות. וזהו אור זרוע לצדיק. והענין כמ"ש והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח והוא כי ביסוד יש בו חו"ג והחסדים הוא אור והגבורו' מים. ה"פ אור ה"פ מים. ה"פ אור ביום א' ה"פ מים ביום ב' וה"פ רקיע הוא היסוד שכלל שית שהן חמש כנ"ל. ואור הוא י' טפת החסדים שבא מחכמה וזהו אור זרוע לצדיק."

³ נעסוק בזה בפעם הבאה בעזרת השם, כיון שהזכרנו שבשורש ב' ק' יש את המילה 'בקע' כמו "ובקע צור ויזבו מים" (ישעיהו מח, כא). וכן "ויבקע עצי עלה" (בראשית כב, ג) זה פעולת הרקיע (אותיות קרע), בקיעה וחתיקה. עד כמה שלא יהיה בקיעה, אז העליון שהוא אור יתגלה גם במים, עד שהבריאה תישאר במדרגת העליון.

⁴ בראשית רבה (ה, ד) "אמר רבי ברכיה לא פירשו המים התחתונים מן העליונים אלא בבכיה הד"ד מבכי נהרות חבש."

⁵ "ויעש אלקים את הרקיע ויבדל וכו', הכא לית מיא מסטרא דמסאבו, אלא מיין מסטרא דשמאלא הוו בעאן לאתגברא, ומיין מסטרא דימינא הוו בעאן לאסתלקא עלייהו, עד דאלין אמרין אנן בעינן למהוי קדם מלכא, ואלין אמרין אנן בעינן למהוי קדם מלכא, עד דאתא עמודא דאמצעייתא ואעיל שלם בינייהו, וקשיר לון ואתעביד שקל (ג"א שלום) בינייהו, ודא מחלוקת לשם שמים, כגון לאה ורחל, דדא בעא לאתחברא בבעלה, ודא בעא לאתחברא בבעלה, ונטיל לון יעקב וקשיר לון ביה."

⁶ "בשעה שבא דוד לחפור תימליוסים של בית המקדש חפר חמש עשר מאוין דאמין ולא אשכח תהומא ובסופא אשכח חד עציץ ובעא מירמיתיה. א"ל לית את יכיל א"ל למה א"ל דנא הכא כביש על תהומא. א"ל ומן אימת את הכא א"ל מן שעתא דאשמע רחמנא קליה בסניני אני ה' אלהיך רעדת ארעא ושקיעת ואנא ייבי הכא כביש על תהומא אע"ג כן לא שמע ליה כיון דרימיה סליק תהומא ובעא מטפא עלמא."

ה'קדושה' וה'אור' ועל כן אנו נוהגים להרים את רגלינו כשאנו אומרים "קדוש קדוש קדוש"²² להורות שאנו רוצים לעלות בחזרה אל המובדל והמופרש. אבל 'ברכה' הוא השפע שיוֹרד מלמעלה למטה, ועל כן הגשמים נקראים "גשמי ברכה" (יחזקאל לד, כו) כיון ש'ברכה' מלשון 'הברכה' שממשיך שפע מן המקור למקום התפשטותו.

בדברי רבותינו הוזכר שעיקר המדרגה הנקראת 'ברכה' ב'יחוד ברכה וקדושה', מתגלה בברכת כהנים²³. אותה ברכה (במדבר ו, כד-כה) "יברכך ה' וישמרך" נמשכת מ"אור ה' פניו אליך" כיון שה'ברכה' נמשכת ובאה ממדרגת ה'אור', "אור" מלשון "כי באור פניך נתת לנו" (ברכת שים שלום). הברכה נמשכת ממקום ההארה העליונה שהיא בבחינת חכמה, "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח, א) מסוד הארת החכמה אנו ממשיכים את הברכה.

ביטול הבקיעה במבול

למדנו שמציאות הברכה הוא המשכה מלעילא לתתא, אבל כאשר חלילה אין ההמשכה במדרגה הראויה אז בא השפע בריבוי של מים מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, כמו שהיה במבול (בראשית ז, יא) "נבקעו כל מעינת תהום רבה וארבת השמים נפתחו", זה הבקיעה שמסירה את ה'רקיע' שחוצץ בין

מאין באת - מטיפה סרוחה" היא חוצצת ומבדילה בין עליונים לתחתונים וכאשר דוד נטל את אותו חרס, הוסר הרקיע - מקום הקרע והבקיעה ומיד המים התחתונים רצו לשטוף את העולם כולו.

באותו מקום שהיה עתיד להיבנות עליו 'בית המקדש' ראה יעקב אבינו בחלומו "סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלקים עלים וירדים בו" (בראשית כח, יב). בעומק, מדרגת הרקיע שמבדיל בין עליונים לתחתונים נחסרת בבית המקדש שמאחד בתוכו שמים וארץ, על כן עולים ומתפרצים המים מהשיתין כיון שהם רוצים להתאחד עם המים העליונים וה'אור' שמאיר ומתגלה בבית המקדש.

זה מדרגתו של יעקב אבינו כמו שהזכרנו שמונח בשמו יב"ק - יחוד ברכה וקדושה, והוא עובר את "מעבר יב", המים היו עולים לקראת יעקב אבינו עד שהוא בירך את פרעה שהנילוס יעלה לרגליו²⁴, אצל יעקב אבינו מים התחתונים עלו עד שהם נהיו המים העליונים, על שם זה נקרא ה'אור' מלשון אור, ונהר גם הוא מלשון 'נהורא'²⁵ זו מדרגת המים שעולים לקראת יעקב אבינו ומתבטלים למדרגת האור.

למדנו שב'בית המקדש' ואצל יעקב אבינו המים התחתונים עולים מלמטה למעלה, כיון שרצונם לעלות ולהתאחד עם מדרגת

²² במדבר רבה (יב, ב) "א"ר ברכיה כהן כשהלך יעקב אצל פרעה לא יצא מאצלו עד שבירכו שנאמר ויברך יעקב את פרעה מה בירכו אמר לו יעלה נילוס לרגלו."

²³ רמב"ן (בראשית מב, א) "ולדעתי כדברי אונקלוס כן הוא, כי יאור ונהר לשון אחד, ושניהם לשון אורה. וכן הגשם נקרא אור, שנאמר: הן פרש עליו אורו, יפיץ ענן אורו, וכמו שאמר רבי יוחנן: כל אורה האמורה באליהוא בירידת גשמים הכתוב מדבר. ואולי בעבור שהגשמים בסבת המאורות, והנהרות יעשו מהם יתיחסו אל האבות."

²⁴ נפש החיים (שער א פרק יא) "ועיין בפע"ח בכל פ"ג משער חזרת העמידה, מבואר שם כוונת ענין אמירת הקדושה שהוא העלאת והתקשרות עולמות עליונים. להוסיף בהם עי"ז תוספות קדושה ואור עליון. (ואולי מזה יצא מנהגן של ישראל שנוהגים להעלות עצמן בעת אמירת הקדושה)."

²⁵ בתיקוני זוהר (ג ע"ב) "חכמה נחית בברכה דכהנא בימינא, וביה הרוצה להחכים ידרים, אימא נחית בקדושה דליואי משמאלא, וביה הרוצה להעשיר יצפין, עמודא דאמצעיתא קשורא דתרוייהו יחודא דתרוייהו. "ובשער מאמרי רשב"י (פרשת נשא) "וכבר ידעת ענין יב"ק שהם ר"ת יחוד ברכה קדושה ואלו השלשה היות הנזכרים שלשתם נקראים ברכה ונרמזות בפסוק יברכך ה' וישמרך."

מכח ה'אור' שנמצא במים.

במבול כל הארץ הייתה מליאה במים היפך "בוקק הארץ" - לרוקן את הארץ, בפשוטו המבול היה כולו קלקול, אבל השורש הפנימי שלו היה 'ריבוי טובה' כפי שהוזכר כבר פעמים רבות על פי דברי הגמרא (יבמות מז ע"א) "ישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל רוב טובה", במבול התגלה 'רוב טובה' וכיון שאי אפשר לקבל אותו, בבחינת 'ריבוי השמן מכבה את הנר'¹² על כן נחרב העולם, ריבוי טובה זה הוא בבחינת המים שמצורפים למעלה, בכזו מדרגה העולם אינו יכול להתקיים.

בביקה שניה - יקוו המים

הזכרנו לעיל את שורש ה'בביקה' המתגלה בשם הוי"ה ברוך הוא כמו שנאמר "את השמים ואת הארץ אני מלא" כעת מתגלה לנו השלב השני של הבביקה שנעשה ביום שלישי דמעשה בראשית, והוא מאמר (בראשית א. ט) "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה". ה"יקוו המים" פעלו בבביקה וריקון כיון שהמים הסתלקו עד שהארץ ראויה להתגלות. כל גילוי הארץ הוא בחינת 'בביקה' שנחסרה במבול ועל כן שטפו המים את כל הארץ.

ביום השני הרקיע הבדיל בין מים עליונים למים תחתונים, אבל ביום השלישי נעשה השלב הבא שהמים התחתונים עצמם נקוו למקום אחד.

נחדד את הדברים; מאמר "יקוו המים אל

מים העליונים לתחתונים, ומיד רצו מעינות התהום להתפשט ולעלות ולהתאחד עם האור והמים העליונים.

ועל כן במבול לא שימשו המאורות¹³ על פי פשוטו בשנת המבול כביכול העולם לא התקיים ועל כן לא שימשו בו המאורות, אבל לפי מה שהוזכר עד עכשיו מתבהר לנו שהמאורות לא שימשו כיון שלא היה רקיע, המאורות הרי נתלו ביום הרביעי על הרקיע שנעשה ביום השני וכיון שהקב"ה העלים את הרקיע ממילא לא היה מאורות ברקיע השמים.

בכל העולם נחסר ה'אור' אבל בתיבה עצמה היה 'אור', כמו שציווה הקב"ה את נח "צהר תעשה לתיבה" (בראשית ו, טז) ופירש רש"י "יש אומרים חלון ויש אומרים אבן טובה המאירה להם", ה'צהר' האירה בתיבה מכח האור העליון שנמצא במים, זה עניינו של חלון - לקרוע את המחיצה המבדלת כדי שייכנס האור, השורש של אותו חלון שהאיר בתיבה הם החלונות שנעשו ברקיע השמים¹⁴ שעל ידיהם האור מאיר ומתפשט למטה.

האור תמיד נחסר מהמים התחתונים על ידי הרקיע וה'פרסא' שחוצץ ומבדיל בין העליונים לתחתונים, אבל במבול נעשה חלון באותו מקום ועל כן התחברו המים העליונים והתחתונים בריבוי עצום ששטף את כל העולם, אותו חלון שדרכו התראה ריבוי של מים בכל העולם הוא זה שהאיר בתיבה וגילה בה את מדרגת ה'אור', אותה אבן טובה האירה

¹² בראשית רבה (כה, ב) "אמר ר' יוחנן לא שמשו המזלות כל אותן י"ב חדש אמר לו ר' יונתן שמשו אלא שלא היה רישומן ניכר. לא ישבותו רבי אליעזר ורבי יהושע רבי אליעזר אמר לא ישבותו מכאן שלא שבתו ורבי יהושע אומר לא ישבותו מכאן ששבתו."

¹³ "האל הפותח בכל יום דלתות שערי מזרח ובוקע חלוני רקיע" (ברכת יוצר של שבת), ובירושלמי (ראש השנה יב ע"ב) "שלוש מאות וששים וחמש חלונות ברא הקב"ה שישתמש בהן העולם. מאה ושמונים ושנים במזרח ומאה ושמונים ושנים במערב ואחד באמצעו של רקיע שממנו (חמה) יצא מתחילת מעשה בראשית."

¹⁴ חובות הלבבות (שער אהבת ה' פרק ז) "והיהור מן הריבוי וההפלה מבלי הדרגה פן תאבד, כי רוב השמן בנר היא הסיבה לכבות אורו."

הבקבוק נקרא כך, ההגדרה החיצונית והפשוטה, ש'בקבוק' נקרא כך כיון שבשעה שמרוקנים אותו הוא משמיע קול 'בק-בק', אבל עדיין אין לנו טעם מדוע באמת הוא משמיע את הקול הזה עד שמחמת זה הוא נקרא 'בקבוק'.

החשק שלמה (ערך בק) כותב שדרך הבקבוק הוא שלאחר שמרוקנים אותו לא נשאר בו לחלוחית כל שהיא, על כן הוא נקרא 'בקבוק' כיון שהוא מתרוקן לחלוטין. אך איננו יודעים ממה הבקבוקים שלהם היו עשויים ובאיזה אופן הם נראו, שכך היה תוארם.

ניתן לומר לכאורה סיבה נוספת: בזמנם לא היו מאחסנים את הנוזל בבקבוקים אלא בחביות, וכאשר רצו להביא לסעודה משקה השמש היה לוקח מהחבית שנמצאת באוצר ומביא באיזה כלי לבני הסעודה, יש סברא להבין שהכלי הזה נקרא 'בקבוק', נמצא אם כן שהבקבוק אינו כלי שימור אלא כלי שנועד להוריק ממנו, הוא מוריק את החבית ומבקיע על הסעודה, על כן נקרא שמו 'בקבוק' כיון שכלי זה הוא 'מבוקק' ואינו עומד להכיל כמו כל כלי^ל.

יקוו המים - קו וצינור

נפרש את הדברים בדקות יותר; בפשוטו של דבר ה'קו' שבמאמר "יקוו המים" הוא מלשון 'מקוה' כמו שממשיך הכתוב ואומר (בראשית א, י) "ולמקוה המים קרא ימים", מים שנקווים ונמצאים במקום מסוים הם היפך המעייין שנמצא בתנועה תמידית, זה 'מקוה' שמטהר

מקום אחד" מגלה את הקו ששורשו קרוב ודומה אל ה'קב', הקו כמו צינור נעשה בצורה כזו שהוא יכול למשוך בתוכו מים ובוזה יש שתי הסתכלויות: מצד אחד הקו משפיע מים, אבל צדו העליון של הקו שואב אל תוכו מים, בראש הקו נעשה 'בקיקה' וריקון, זה הקו ב-'ו' שהוא מעין 'קב' - 'בק' כיון שהוא בוקק ומרוקן את המים ולוקח אותם אל תוכו.

כמובן שאם הוא לוקח מהים הגדול, מ"מים שאין להם סוף" כלשון הגמרא (יבמות קטו ע"א), אז זה נחשב "ככלב המלקק מן הים" כלשון חז"ל (סנהדרין סח ע"א). אבל אם הוא לוקח את המים ממקום של יבשה, אז היבשה באמת הופכת להיות "מבוקקת" וריקנית עד שהיא מתייבשת כיון שנחסר בה לחלוחית המים.

בקבוק - שתי בקיקות

נסכם את מה שנאמר עד השתא: שלב ראשון של ה'בקיקה' הוא כביכול בשם הוי"ה, במדרגת ה'אור', זה בקיקה ראשונה שהייתה בבריאה. בקיקה של שם הוי"ה הפשוט, בקיקה של הקב. השלב השני של ה'בקיקה' שמתגלה בבריאה, הוא הארץ שנבוקקת מן המים, בקיקת המילוי. זה תמצית התהליך שהזכרנו עד עכשיו.

ה'בקבוק' נקרא מלשון 'בק' והוא מוזכר כמה פעמים בנביאים^ל, ב'בקבוק' יש פעמיים את השורש 'בק', הוא אשר דברנו שקיימים שתי בקיקות בעולם: הבקיקה של האור והבקיקה של המים, על כן קוראים לכלי הזה 'בקבוק'.

יש כמה ביאורים בדברי רבותינו מדוע

^ל מלכים א (יז, א) "ולקחת בידך עשרה לחם ונקדים ובקבק דבש", ובירמיה (יט, א-י) "הלון וקנית בקבק יוצר חרש וכו' ושברת הבקק לעיני האנשים ההלכים אותך".

^{לא} היום דרכו של עולם לאחסן בבקבוקים, אבל ודאי שיתכן שבזמנם הבקבוק היה כלי מעבר בלבד ועל שם זה הוא נקרא בבקבוק כיון שהוא מרוקן מהחבית ומתרוקן על שולחן הסעודה.

הדברים האלו גופא: היא יבשה מן האור' והיא יבשה מהלחות של נוזל, נחסר בה הלחלוחית ובעומק נחסר בה שורש האור.

בוהק

נמשיך הלאה ונלמד תיבה נוספת ששורש 'בק' מתראה בה; בדיני 'צרעת' יש ארבע מראות נגעים של לובן שמטמאים אבל יש מראה לובן שהוא טהור "בהק הוא וכו', טהור הוא" (ויקרא יג, לט). יש מרבתינו שמפרשים ש"בוהק" הוא מלשון דבר המבהיק, כלשון רש"י על המקום "מבהיק הבשר בלובן צח"¹², 'בוהק' אם כן הוא מלשון מאיר. אבל החשק שלמה' מבאר לפי דרכו שכל ה'בק' שבתורה ענין אחד הוא: 'בק' הוא בקיקה וריקון ועל כן נגע שהייתה בו ליחה פנימית שהתרוקנה לחוץ נקראת "בוהק"¹³.

עד השתא למדנו שיש שתי בקיקות של 'אור' ושל 'מים' ולאחר מכן נשאר 'יבשה', הוא ה'בוהק' שנתרוקן מה'אור' ומה'מים' עד שנתייבש הנגע ועל כן "טהור הוא", זה סדר הדברים שלמדנו עד עכשיו, אבל כעת עתיד להתבאר תהליך הפוך מלמטה למעלה.

הגמרא אומרת (בבא בתרא עד ע"ב) שבשעה שאמר הקב"ה "יקוו המים" הלכו כל המימות שבעולם להיבלע בים "אמר לו - הקב"ה - לשר של ים פתח פיך ובלע כל מימות שבעולם, אמר

להלכה¹⁴. וברמז 'קו' הוא ראשי תיבות (בהיפוך) ו' קצוות, דבר שיש לו מקום יש לו שישה צדדים, זה נקרא "יקוו המים אל מקום אחד".

אבל בהגדרה עמוקה יותר: המשכה ממקום למקום היא דרך צינור שנקרא 'קו'. לפי זה, ניתן לפרש שהמילה "יקוו" היא מלשון פעולה שמגלה לנו איך נעתקו המים ממקום אחד שנהפך לאחר מכן ליבשה, על ידי פעולת צינור - 'קו'.

הבקבוק צר בראשו כמו שנאמר (ברכות סא ע"א) שהקב"ה בנה את האשה "כבנין אוצר, מה אוצר זה קצר מלמעלה ורחב מלמטה וכו' אף אשה קצרה מלמעלה ורחבה מלמטה כדי לקבל את הולד" מכניסים בבקבוק מים דרך הקו - הצינור שבראשו ולאחר מכן משם מוציאים את המים, ב'בקבוק' מתראה קו - קב, שבחינתו קרובה ל'בק' כפי שהוזכר ולכן שמו 'בקבוק' כיון שכך דרך פעולת הבקבוק שהנוזל עובר בחלקו הצר, שלב אחרי שלב ולא בבת אחת, זה ה'קו' של ה'בק'. ואזי מתרוקן ונעשה בק.

עומק תהליך הקו פועל בכמה שלבים, כפי שהזכרנו: קודם הוא מרוקן את מציאות ה'אור' ולאחר מכן הוא מרוקן את מציאות ה'מים', זה ההכפלה של 'בק' ולכן נקרא 'בקבוק', עד שמגיע השלב השלישי שהדבר נעשה 'יבשה' מלשון יבישה כיון שהיא נחסרה משני

¹² רמב"ם (הלכות מקואות ט, ו) "שאיין מטהרין במים הנמשכין ממנו אלא במים הנקוין ועומדין באשבורן".

¹³ בספר השרשים לרד"ק (ערך בהק) "בהק הוא פרח בעור, מין נגע לבן ונוגה לו הרבה, אבל פחות מבהרת ומשאת ומספחת. וכן אמרו בספרא בהק הוא טהור הוא, הוא טהור וממנו ולמעלה טמא. ודומה לו בענין הנוגה מה שתרגם יונתן מנוגה נגדו מזוי יקריה מבהקין שמי שמיא".

¹⁴ הכתוב והקבלה (ויקרא יג, לט) "בהק הוא. שרש בק יורה על ההתרוקנות הגמורה כשנתרוקן הדבר ונתמצה עד היסוד בה כמו בוקק הארץ דהיינו התמצות כל כח הארץ, הבוק תבוק הארץ, בוקה ומבוקה דהיינו בוקה מצד עצמה ומבוקה ע"י אחרים, ובתוספת ה"א באמצע הנוח על מין נגע, ונקרא בהק והוא שם התואר מלשון נביקה שנתבוקק ונתרוקן הבשר מן הלחה הלבנה שבו והיא יבשה לה על שטח העור מבחוץ לפיכך נראה שם כתם לבן, בהק וכטעם רוק מלשון הרקה, והוא ענין מצוי בבני אדם שהלחה החלביית הסובבת בגוף האדם שממנה לבנונית להגוף מתקבצת לפעמים על שטח מיוחד בעור הבשר ונשאת שם ונעשה רושם לבן על העור, הנ"ל. ובמלבי"ם (ויקרא יג, י) "וכן הבהק אינו חי כמ"ש בהק הוא פרח בעור. א"כ פרח בו דבר ושינה מראו".

ומתגלה ב'מים'. אבל מי שזכה להעלות את המים תחתונים למים עליונים, תורה נמשלה למים¹⁷, הוא זוכה לראות ב'מים' עצמם את ה'אור'.

הדוגמה הברורה לזה הוא משה רבנו שנאמר בו (שמות ב, י) "מן המים משיתהו" כביכול הוא עולה מתוך המים התחתונים עד שהוא זוכה ועולה לעליונים לקבל את התורה. כמו כן משה רבינו 'קרע' את הים ולאחר מכן נאמר לו (שמות יד, כו) "נטה את ירך על הים וישבו המים", משה רבינו שולט על נקודת הקריעה, אותו רקיע, המחיצה שמבדלת ו'קורעת' בין המים העליונים לתחתונים תלויה בידיו של משה, הוא קורע את הים ולאחר מכן עולה אל ההר שזה מדרגת עליית מים התחתונים לעליונים, בתחילה הוא ניגש אל ה'ערפל' ולאחר מכן הוא עולה למדרגת ה'אור' בעצמו.

רבו מובהק

כאשר המים התחתונים עולים למדרגת האור בפשטות ה'בקייה' והריקנות התמלאו ונעלמו, אבל בעומק ה'בקייה' עדיין קיימת אלא מתגלה ש"בוהק הוא" - אותה ליחה הפכה להיות אור מבהיק, זה נקרא בלשון רבותינו 'רבו מובהק' שהוא 'בקי בדינים אלו'¹⁸, 'בקי' מלשון ריקנות ו'בקייה' כמו שביאר בחשק שלמה (שם), אותו רב שבקי בדינים אלו רוקן את כולם ולא השאיר דבר שלא מיצה אותו.

מי שנתגלה לו האור של המדרגה העליונה בשלימות, נגלה לו שם הוי"ה במילואו; מילוי הע"ב, ס"ג ומ"ה שהוא מנין ק"ב, זה נקרא אדם

לפניו רבש"ע די שאעמוד בשלי, מיד בעט בו והרגו", ביום השלישי למעשה בראשית התחדש מציאות כזו של 'מים בולעים מים'.

אחר שנתחדש שמי הים בולעים את מי היבשה 'מים בולעים מים', רשאים אנו לקוות שאף המים העליונים יבלעו את המים התחתונים, כהיום הזה יש 'פרסא' רקיע שמבדיל וחוצץ ביניהם אבל התנועה הזו של הבליעה קיימת כבר בעולם ובה מושרש שהמים התחתונים יבלעו לעתיד לבא על ידי המים העליונים¹⁹.

"בוהק הוא טהור הוא" כאשר המים נסתלקו והאור נסתלק, אז מתגלה בארץ המבוקקת שורש של טומאה "עפר אתה ואל עפר תשוב", אבל כאשר מתגלה שהתחתונים נבלעים על ידי העליונים עד שמאיר במים התחתונים האור העליון זה נקרא "בוהק הוא" כמו שפירשו רבותינו שהוא מלשון 'אור מבהיק', בוהק זה אינו הארה גמורה אלא מבהיק התנוצצות של הארה ועל כן "טהור הוא".

המים עולים אל האור

ראינו שהמים התחתונים יכולים להבהיק ולהתנוצץ מחמת החיבור אל המים העליונים, יש מעלה עליונה יותר שהמים התחתונים יכולים לעלות למדרגת ה'אור' עצמו.

למדנו לעיל שמדרגת ה'קדושה' היא סוד החכמה וה'אור' כמו שנאמר "חכמת אדם תאיר פניו", שכל נבדל. 'קדושה' זו יורדת ומשתלשלת למטה אל מדרגת ה'ברכה'

¹⁷ מים תחתונים בוכים "אנן בעינן למיהוי קמי מלכא" כשאדם בוכה יוצא ממנו דמעות של מים, בכיית המים התחתונים מעוררת את העליונים שיכבו גם כן על פרידת התחתון מהם עד שנעשה צירוף בבכי, "עיני עיני ירדה מים" (איכה א, טז) כמו הבן שמתגעגע לאביו ובוכה עד שאביו מתעורר גם כן כנגדו בבכיה.

¹⁸ בבא קמא (ז ע"א) "ואין מים אלא תורה, שנאמר הוי כל צמא לכו למים".

¹⁹ רשב"ם (ב"ב קב, ב) "ה"נ ביחיד מומחה - בקי בגמרא כלומר רב מובהק", וברשב"א (גיטין פו, ב) "בספרא דמובהק, כלומר בקי", ובטור (יו"ד סימן רנא) "אם הוא רב מובהק ובקי בתורה בהוראות ובדינים ת"ת".

(בראשית לב, יא) - שני צדדי הבקיעה, ועל כן נקרא שמו 'יעקב' מלשון "בקע ים".

יעקב אבינו עולה מה'יבשה' והמים התחתונים אל העליונים, עד שבאמצע הסולם נבקע ה'רקיע' שמבדיל בין עליונים לתחתונים, ואז נאמר בו "וראשו מגיע השמימה" בבחינת מוחין - לי ראש, ועל שם זה הוא נקרא 'ישראל'.

על המדרגה הזו נאמר לעתיד לבא "אז יבקע כשחר אורך" (ישעיה נח, ח) הבקיעה מגלה את מדרגת ה'אור' בעצמו.

סדר המעלות

יש שני סדרים המחברים בין מים למים, סדר אחד בא מלמטה למעלה שבו עולים מיבשה למים וממים התחתונים למים העליונים עד שהאור מבהיק ומתנוצץ, זה מדרגת ה'בוהק' ש'טהור הוא'. אבל יש מעלה עליונה יותר עד שהוא עולה למדרגה של האור העליון בעצמו, זה מדרגת ה'בק' דקדושה.

מעין כך, 'כל מי שבקי בדינים האלה' מה שנקרא בלשון הראשונים 'רבו מובהק', הרי הוא שייך למדרגת ה'אור' בעצמו עד שיש לו ידיעה בכל פרטי פרטיהם, בכל הק"ב מילואים כמו שהוזכר. מעלה זו עליונה היא על "בהק הוא וכו' טהור הוא" כיון שבמדרגת האור בעצמו אין טהרה ואין טומאה, כמו שנאמר על התורה הקדושה עצמה שאינה מקבלת טומאה^{יח}.

ועדיין אין זה המדרגה השלימה, כיון ששם הוי"ה הפשוט יכול להתרוקן חלילה מכל המילויים ומילויי המלווים עד שהם עלולים לעמוד לבדם בלי השורש, כמו שהוזכר שזה

שבקי, הוא בקי לא רק בהתגלות של שם הוי"ה אלא בכל מילואיו בכל אותיותיו ובכל חלקיו, זה נקרא 'בקי בדינים אלו'.

כל דבר השורש שלו הוא שם הוי"ה, ומזה נעשה הכל, הפרטים הכלליים ממש זה הארבע אותיות של שם הוי"ה, הפרטים היותר פרטיים נעשים מכוח המילוי, והמילוי שלהם ואותיות המילוי. זה השורש של הכל מכאן ואילך יש כמוכן ענפים. אבל מכל מקום השורש של אותו 'בקי' באה ממדרגת ה'בוהק' העליון שמתגלה, עד שהוא חוזר למדרגת האור ושם הוי"ה בכל מילואיו.

יעקב אבינו - שלש מדרגות, יבשה בוהק ובק

נחזור ליעקב אבינו, יש לו שני שמות 'יעקב' ו'ישראל', כאשר הוא נמצא במדרגת התחתונה נקרא שמו 'יעקב' מלשון 'יעקב' ותחתית ה"סלם מצב ארצה" אבל כשהוא עולה למעלה בסולם הרי "ראשו מגיע השמימה" ואז נקרא שמו 'ישראל' מלשון 'לי ראש'.

למטה הוא במדרגת 'יבשה' כמו שנאמר "סלם מצב ארצה" זה מדרגת ק"ב - קדושה וברכה שעדיין לא מתגלה בהם היחוד, ואז יעקב אבינו עולה את הסולם ועובר את "מעבר יבק" ומגלה את נקודת היחוד בין קדושה לברכה, בין מעלה למטה.

"כי במקלי עברתי את הירדן הזה" יעקב אבינו בוקע את הרקיע שמבדיל בין מים למים, הוא חותך את הנהר לשניים עד שהוא שולט על שני צדדי הבקיעה - עליונים ותחתונים - ומיד הוא אומר "ועתה הייתי לשני מחנות"

^{יח} ברכות (כב, ע"א) "תניא רבי יהודה בן בתירא היה אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה מעשה בתלמיד אחד שהיה מגמגם למעלה מרבי יהודה בן בתירא אמר ליה בני פתח פיך ויאירו דבריך שאין דברי תורה מקבלין טומאה שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה' מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה."

נקבים נקבים חלולים חלולים" אז מאיר הגילוי השלם שכביכול אמיתת הוויתו ית' נמצאת ומגלה את הכל לא באופן של סילוק.

המדרגה הזו זה נקרא בדברי רבותינו "שהוא מציידו יתברך שמו, מעולם לא נסתלק ממקום הנבראים". כמו שהאריך ה"נפש החיים"^ט כידוע, "כל הצמצום אינו אלא בערכנו, מציידנו"^ב. בערכנו מציידנו יש מלאות ויש הסתלקות וזהו כל מהלך ה'בק' שהזכרנו עד עכשיו, אבל מציידו יתברך שמו, שהוא איננו בר סילוק, אז אין מלאות ואין חללות. זו המדרגה העליונה שבצמצום עולה למעלה ממדרגת ה'נקב', כיון שבמקום נשגב זה אין מדרגה של זכר ואין מדרגה של נקיבה, אלא "קל יחיד ומיוחד ונשגב, הוי"ה לבדו".

ב-ק-ב-ק בלבביפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 34382089

הק"ב אותיות שהוא המילוי בלי האותיות הפשוטות עצמם.

אבל כאשר עולה האדם ממדרגת ה'בק' למדרגת ה'קב' כמו שלמדנו בראשית הדברים, שבו "אדם רוצה בקב שלו" עצמו, יותר מכל הקניינים שממלאים אותו ויכולים להתרוקן ממנו, במדרגה זו מאיר "אור אין סוף ברוך הוא" לא בצורת 'מילוי' לחלל המקום, אלא בבחינת אור פשוט לגמרי ששווה ונמצא בכל.

זה המדרגה השלמה שעל ידה הוא עולה ממדרגת ה'נקיבה' שהוא במקום שיש נקב וחלל ושייך בזה מליאות וריקנות, אם הזכר נמצא בתוכה אז זה מלאות ואם לאו זה נקב וחללות. אבל כאשר מתגלה המדרגה העליונה יותר, מתגלה דבר שנמצא למעלה ממצייאות של החלל.

במדרגה התחתונה הנקב הוא מקום היבש והחלל חסר לחלוחית, אבל למעלה מ"ז"ב וז"ב

^ט נפש החיים (שער ג פרק ד) "כי מבואר בכמה מקומות בזה, שאדון יחיד אין סוף ברוך הוא, ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, והינו, שמציידו יתברך נקרא בבחינת "ממלא כל עלמין", ומציידנו כפי אשר נצטוינו בתוה"ק בענין הנהגותינו בתורה ומצוות, וכפי השגתנו בחוש, נקרא ית' שבחינת "סובב כל עלמין", שבחינת ממלא כל עלמין הוא כבוד אלהים הסתר דבר מציידנו. והענין כי ודאי האמת, שמצדו יתברך, גם עתה אחר שברא וחדש העולמות ברצונו, הוא ממלא כל העולמות והמקומות והבריות כלם בשווי גמור ואחדות פשוט, "ואין עוד מלבדו" כמשמעו ממש, וכמו שכתבתי לעיל ממקראות מפורשים ובשם הרוקח ז"ל, וכמו שתקנו לנו קדמונינו ז"ל לומר קדם התפילה "אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם", רוצה לומר אף שכבר נבראו העולמות ברצונו הפשוט יתברך, עם כל זה אין שום שנוי והתחדשות ח"ו, ולא שום חציצה מחמתם בעצמות אחדותו הפשוט, והוא הוא גם עתה כקדם הבריאה, שהיה הכל מלא עצמות אין סוף ברוך הוא, גם במקום שעומדים העולמות עתה."^ב

^ב שם פרק ז.

סוגיות במחשבה

בק(ק)

נקראת על שם הכלי, ולא להיפך. ולדבריו נראה שנקרא בקבוק מלשון נקב, נ-קב, שנוקבים בו, והוא כלי עמוק.

אולם הרד"ק (מלכים, א, יד, ג) כתב וז"ל, ובקבוק - כלי שפיו צר ות"י זלוע, עכ"ל. וכתב בספר השורשים שלו (ערך בקבוק) וז"ל, הוא כלי חרש או זולתו שפיו צר, לפיכך נקרא בקבוק, כי כאשר שותה בו האדם או שופך ממנו, עושה בקבוק, עכ"ל. ולדבריו על שם הפעולה שעושה ומשמיע בק-בק, נקרא בקבוק.

ובמצודות דוד (ירמיה, יט, א) כתב וז"ל, בקבק - צלוחית, עכ"ל. אולם במלכים (א, יד, ט) כתב במצודות ציון וז"ל, ובקבוק - כלי שפיו צר, וכן (ירמיה, יט, א) וקנית בקבוק, עכ"ל. ויש לעיין. ולולי דבריו, אולי היה מקום לחלק בין בקבק לבין בקבוק, עם וא"ו. ועיין דבריו במצודות ציון בירמיה (יט, פסוק א' ופסוק ז').

אולם במלבי"ם (ירמיה, יט, א) כתב וז"ל, בקבוק הוא כלי שנותנים לתוכו דבש ופיו צר, ואחר שנקפא הדבש בתוכו, א"א להוציאו רק ע"י שבירת הכלי, עכ"ל. ולדבריו פיו צר, אולם לא נקרא ע"ש צורת הריקון, בק-בק, אלא שוברים אותו, ודו"ק.

עד נראה שנקרא בקבוק כי נותנין בו מים ומכשכשין בו ועושה בק-בק. עיין שו"ת מן השמים (סימן יא).

כתיב (בראשית, א, ב) ויהי ערב ויהי בקר. בק-ר. וכתב בהכתב והקבלה (ויקרא, יג, מד) וז"ל, שרש בק יורה על ההתרוקנות הגמורה כשנתרוקן הדבר ונתמצה עד היסוד בה, כמו בוקק הארץ (ישעיה, כד), דהיינו בתמצית כל כח הארץ, הבוק תבוק הארץ, ומבוקה, דהיינו בוקה מצד עצמה ומבוקה על ידי אחרים, עכ"ל.

וכתיב (ישעיה, יט, ג) ונבקה רוח מצרים, ופרש"י וז"ל, תתרוקן חכמתו, עכ"ל. וכתב באבן עזרא (בראשית, יא, ז) וז"ל, ונבקה רוח מצרים, שהשורש בקק, עכ"ל. וכן כתב בישעיה שם. וכן ברד"ק שם, ושאר מפרשים שם. וכן כתיב (ישעיה, כד, א) בוקק הארץ ובוקה. וכן כתיב (הושע, י, א) גפן בוקק. וכן כתיב (ירמיה, נא, ב) ויבקקו את ארצה. וכתיב (נחום, ב, ג) בקקום בקקים.

ונראה שעל שם כן נקרא בקר, בק-ר, כי בלילה עת החשך, אי אפשר לרוקן דבר כראוי עד תומו, אולם באור אפשר לעשות פעולה מדויקת כראוי ולרוקן עד תומו.

ומשורש זה שורשו בקבק - בקבוק. וכמ"ש (מלכים, א, יד, ג) ובקבק דבש, וכן (ירמיה, יט, א) הלוך וקנית בקבק יוצר חרש וגו'. וכן (שם, יט, י) ושברת הבקבק לעיני האנשים וגו'.

וכתב רש"י (ירמיה, יט, א) וז"ל, בקבוק - צלוחית, עכ"ל. ושם (פסוק ז) כתב וז"ל, ובקותי - ורוקנתי לשון בוקה ומבוקה, וע"ש בקבוק שהוא מדבר בו לקח לשונו כן, עכ"ל. ונראה מדבריו שהפעולה

מדור
רל"א
שערים

צירוף
ב-ק

נ-ק

לכטל דבר ולהזיקו, נוגעים בעצמיות שבדבר שהוא בחינת קב. ושורש לתפיסת היזק זה נקרא עקרב, רע-קב, שקשה מנחש כמ"ש בברכות, מפני שנוגע בשורש נקודת הקב. והוא בחינת קבה, לשון קללה, כי המקלל מקלל את שורש הקב שבדבר. ובעיקר דבר זה מתגלה אצל בלק קב-ל, שבקש לקלל את בני"ע ע"י בלעם. וכן סופו של אות מעשה ע"י עצתו של בלעם לפתותם בעריות נעשה בקובה, דייקא. ואחריתו כמעט של כל אדם מיתה, קבורה, קבר, קב-ר. כי שם מתכלה ע"ד כלל, ונשאר רק בחינת קב שבו, רקב עצמות. רקב, ר-קב. ומה שקנא בזולתו נרקב, ומה שנשאר זהו רק חלקו עצמו, אדם רוצה בקב שלו, ומה שרצה בט' קבים של חבירו נרקב, ונעשה בוקה ומבולקה, מלשון קב. ובחינת היזק זה נקרא קטב מריי, קטב, קב-ט. ועיקר הרחבתו של אדם ע"י אכילתו, ובית קיבול האדם הוא הקבה (וקורקבן), קב - ה, קב - ורקן, וכאשר האדם מת אין הרחבה של קבה, ונשאר רק קב כנ"ל.

ולעת"ל כתיב "אז יבקע כשחר אורך" יבקע, קב-ע.י. אותיות יעקב כנודע, שנוולד מרבקה, הר-קב, ותחילת הארה זו, כשחר אורך, הוא בבחינת ברק, ר-קב, שיחזור ויאיר הארת הקב (מתוך עצם הלוי) ועי"כ יחזור ויתרחב מתוך חלקו שלו דייקא. ומה שהשתא נתגלה בדור ההפלה מצד הקלקול שמצאו בקעה, בקע, קב-ע, ושם נחלקו לע' לשונות, קב-ע, לכל אחד יש קב לעצמו, אולם לעת"ל כתיב אז אהפוך את העמים לשפה ברורה, כולם יתאחדו יחד.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבק, בקש, קב, קבה, דבק, קבץ, קבר, בזק, בקע, בקעה, בקר, קרב, קרבן, בוקה, בקע, יעקב, יקב, בלק, בצק, בקבוק, בקי, קרוב, ברק, נקב, נקב, חיבק, קטב, קצב, רבקה, רקב, חבקוק, קבל, קשב, עקב, עקרב, קבה, קורקבן, בק(ק), דבק.

אמרו חז"ל בפרק המפקיד, אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבים של חבירו. והיינו שהמדרגה שלו הוא מדרגת "קב". וזהו מקום הבית קיבול שלו, קב-ל. וכל מה שמקבל נכנס לתוך לתוך קב זה, וקב זה מתרחב לפי רוב השפע. ומילוי של הקב הוא ע"י בחינת קבץ, כי כח הקב מקבץ את החלקים ומקרבים זה לזה. קרב, קב-ר. וקרבתם של החלקים זה לזה ע"י הקב, הוא בחינת חבק, ח-קב, שהם חבוקים וקשורים זה לזה. ויתר על כן נעשים דבוקים זה לזה דבק, ד-קב. וכאשר נעשה פרוד, זהו בחינת בקע, בק - ע, נבדל ונפרד. ונצרך בדיקה את מה לדבק, ואת מה לא לדבק. בדק, בק - ד. ודבר זה ביחוד בעיטה הנעשית מקמח ומים שמתאחדים זה בזה ואזי נקרא שמו בצק, צ-קב. והוא בחינת חבקוק, קב-חוק, שעליו אמרו בשלהי מדות, בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה, והכח להגיע לאחת הוא מכח הקב. ותנועת הכח לדבק זה עם זה הוא בחינת בקש, קב-ש, הביקוש מצרפם. וזהו סוד הקרבן, קב-רן. קרוב חלקים זה לזה.

ודבר זה מתגלה בענבים ממקום סחיטתם, י-קב. כי הענבים צורת אשכול, ודרשו בתמורה, איש האשכולות, איש שהכל בו. כצורת אשכול שמתחיל לעילא בריבוי, ולמטה במקום סופו, עקבו, נעשה מאוחד, אחד. יקב, נודע, ר"ת, יחוד - קדושה - ברכה. והוא בחינת יעקב, יע-קב, שמקום העקב, מקום הפרוד, מאחד הכל, בחינת י - עקב, שבעקב כל הי' מתאחדים, בחינת "האספו, ואגידה לכם את אשר יקרה אתכם באחרית הימים", והיינו שבאחרית יהיה "האספו".

ו'שורש' צרוף זה מתגלה במקום הצר ביותר, צואר, צר-אור, ששם הכל מתאחד. והוא בחינת בקבוק, קב, קב-ו. צואר הבקבוק כנודע. והוא בחינת הקשבה, קשב, קב-ש, שהמקשיב מחבר כל מה ששומע לנקודת התמצית, לקב שבדברים.

וכאשר זכר משפיע לנקבה, נקב, נ-קב, הוא משפיע לקב שבה, הנקראת נקודת ציון. ולהיפך כאשר רוצים

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה
(בק(ק)
מילון ערכים בקבלה
(בק(ק)

בלבניפדיה קבלה

נק(ק)

קב של בוקה ומבלוקה. עיין ערך קטן עינים - שבירה. ועיין בעץ חיים שם. ונמצא ג' בחינות, קב ששורשו בקו, קב טהור, קב חרובין, עיין שם. וכתוב (תהלים, טז, ז) אל יבושו - בי קויד, ר"ת ב"ק.

עיגולים

חומה סביב. וכתוב (נחום, ב, יא) בוקה ומבוקה ומבלוקה (כולם שורשי ב-ק), ודו"ק). ופרש"י וז"ל, בוקה - ריקנית. ומבוקה - מרוקנת ע"י בוקקים. ומבלוקה - מפורצת בחומתיה, עכ"ל. והיינו שע"י שנפרצה החומה נעשה ריקון בקלות. והיפוכו, קריה בצורה (ישעיהו, כה, ב), ר"ת ב"ק.

יושר

יושר, סוד ההשתוות, יושר בהתפשטותו ג' קוים, חד ארוך וחד קצר וחד בינוני, וכח הבינוני להשוות הארוך והקצר, ונגלה ביסוד, שהוא קו אמצע, וכמ"ש (הושע, י, א) גפן בוקק ישראל פרי ישוה לו, ופירש באברבנאל (שם) וז"ל, שהוא לשון בוקה ומבוקה, ואמנם (פרי ישוה לו), פרי בטנם הוא פרי שוה ודומה לו ג"כ, וזהו פרי ישוה לו, עכ"ל.

שערות

שערות, שורשו אור חוזר כנודע. ואור חוזר זהו בחינת בק, נתרוקן וחוזר לשורשו. וב"ק ר"ת קרחה בראשם, והוא סילוק ובקיקה ע"י השערות.

אזן

כאשר נעשה בקיקה בכח השמיעה אינו שומע הקול עצמו, אלא רק בת קול, ר"ת ב"ק. וכאשר נחסר כח השמיעה, אזי נצרך "קראו בקול" (מלכים, א, יח, כז), ר"ת ב"ק. והוא כמ"ש (ישעיה, נח, א) קרא בגרון (ר"ת ב"ק) אל תחשך, כשופר הרם קולך. ואזי מתקבל הקול, ב"ק ר"ת קול באזני.

אור א"ס

את השמים ואת הארץ אני מלא (ירמיה, כג, כד), אור א"ס מצדו ממלא הכל כמו קודם הצמצום, כמו שהרחיב הנפה"ח, שער ג'. וכתב באבודרהם (שחרית של שבת, ד"ה יוצר) וז"ל, הפך בוקק, הוא מלא, עכ"ל. וכן ב"ק, ר"ת בהיותו קרוב (ישעיה, נה, ו), היפך צמצום שהוא בחינת "רחוק", מחיצה וסילוק למקום רחוק, אלא הוא בבחינת את השמים ואת הארץ אני מלא, בחינת בקרבך קדוש (הושע, ז, ז), ר"ת ב"ק.

צמצום

צמצום, ריקון אור א"ס שהיה ונתרוקן לצדדים. וזהו בק מלשון לרוקן. וז"ל רש"י (ישעיה, כד, א) בוקק מרוקן, עכ"ל. עיין חשק שלמה (שורשים), ערך ב-ק. וז"ל הכתב והקבלה (תוריע, יג, לט) בק - יורה על התרוקנות הגמורה, כשנתרוקן הדבר ונתמצה עד היסוד בה, כמו בוקק הארץ (ישעיה, כד), דהיינו התמצות כל כח הארץ, עכ"ל. וכתב באברבנאל (ירמיה, יט, א) וז"ל, בקבוק המורה על שני ריקות, האחד בק והשני בוק, עכ"ל, עיי"ש. והוא סוד צמצום ראשון וצמצום שני. סילוק ומחיצה, בחינת מחיצת ברזל, כמ"ש חז"ל. ב"ק ר"ת קיר ברזל.

קו

קו-קב. בק-קב. ואמרו (יבמות, מט, ע"ב) משנת ר' אלעזר בן יעקב, "קב" ונקי. והבן שקב עניינו ריקון כל שאר החלקים בחינת צמצום (עיין ערך קטן צמצום), ומאיר רק הקב - קו, שהוא העצמיות, בבחינת רוצה בקב שלו. ועיין עץ חיים (שער יט, פ"ב, מ"ח) שק"ב גימט' מילוי בלבד של ע"ב - מו, ס"ג - לז, מ"ה - י"ט, עולה ק"ב. ושם הוא להיפך שחסר העיקר ויש רק מילוי. וזהו מצד הצמצום שנתרוקן קב העיקרי, ונשאר קב של ניצוצות בלבד. ויש ק"ב "חרובין" גמור, כמ"ש שם, שהוא

חוטם

הנה שורש בק בקדושה, הוא בסוד יב"ק, ר"ת יחוד - ברכה - קדושה. וכתב במבוא שערים (ש"ג, ח"ב, פ"ה) וז"ל, וכבר ביארנו, יב"ק, יחוד - ברכה - קדושה, אלו הג' שמהן נקרא יב"ק וכו', וכבר ידעת שהם בדיקנא דעתיקא וכו', ואמנם ברישא תליתאה ששם המילוי אלפי"ן, ונקרא קדושה. והטעם כי קדושה הוא סוד המוחין בכל מקום, והנה שם זה ברישא תליתאה נקרא תמיד מוחא סתימאה שבכתר, ולכך נקרא קדושה. והנה שם זה מתפשט עד חוטם דעתיקא, והבל היוצא משם הוא נמשך מהאי רישא תליתאה, עכ"ל, עיי"ש.

קטורה באפך, ר"ת ב"ק. והוא אבקת רוכל, אבק, א-בק. עיין חשק שלמה, ערך בק. עליית הגשמיית וריקונו ונעשה ריח. ולהיפך בקלקול, ב"ק ר"ת קדחה באפי. וכן ר"ת בשצף קצף (ישעיה, נד, ח). וכן ר"ת באש קנאתי (יחזקאל, לו, ה). ריקון של כליה, אש מכלה.

פה

נגעים באים על דיבור פה. ולכן ד' מראות נגעים טמאים, כי שורשם באות ד' שבפה. אולם מראה בוחק הוא למטה מד' מראות אלו, ולכך טהור. וזהו "בלק" בן "צפור", כח הצפור של מצורע שמביא ציפורים ע"ש הדיבור, כמ"ש חז"ל. ק"ב במילוי גימט' לא איש דברים - אנכי. ריקון כח הדיבור.

שם הוי"ה, במילוי, ד' מילואים, ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, בכל המילואים יחד, יש ק"ב אותיות. עיין חסדי דוד (אות קי"ח).

עינים - שבירה

חורבן. וכתוב (ישעיה, כד, א) הנה ה' בוקק הארץ ובולקה. ופרש"י וז"ל, בוקק - מרוקן. ובולקה - מחריבה, עכ"ל. והיינו ריקון המביא לידי חורבן. בק ר"ת קול בכי, בכי העין. ב"ק במילוי, עולה בגימט' כי בכיתם באזני ה' (במדבר, יא, ח).

ותולדת האבלות על מת, הוא קריעה. ב"ק ר"ת קרעו בגדיהם. והוא היפך ר"ת בד קודש, בגדי קודש, ועתה נקרעים. וכאשר מת, נקבר בבית קברות, ר"ת ב"ק. ובתיקון, טהרה בנטמא בטומאת מת, כתיב ביה (חקת, יט, יט) וחטאו ביום

השביעי וכבס בגדיו, גימט' במילוי, בק, והיינו שנתרוקן הטומאה ויצאה.

עתיק

עתיק, מעתיק ומרוקן הדבר ממקומו ומעתיקו למקום אחר.

אריך

שורש ב"ק בשם יב"ק ושורשו בא"א, עיין ערך קטן חוטם.

אבא

כתב בשער מאמרי רז"ל (מאמר פסיעותיו של אברהם אבינו) וז"ל, ר' חנינא בא בעוה"ז בגלגול, מפני שר' חנינא לא זכה לבנים, וע"ז החריב הקב הזה הקדוש והברוך של היסוד, כי כן ק"ב ר"ת ברכה קדושה, פירוש, הטפה הנמשכת מן המוח (של האב) שהיא חכמה, נקרא קדש כנודע, וברדתה מן היסוד נקרא ברוך, וזהו ק"ב, אמנם הטפה בעצמה היא אות י', הרי יב"ק, ע"כ אתייהב ליה קב חרובין, עכ"ל, עיי"ש. והבן בתיקון ק"ב, ובקלקול מתהפך ק"ב לב"ק ונתרוקן היו"ד הטפה, ונעשית שז"ל, והבן. ועיין ערך קטן יסוד.

אמא

עקבים דאמא בולקים ונכנסים תוך ראש רחל, ונקראים בלק, עיין ערך קטן הוד. בקלקול, בחינת ק"ב חרובין, כתיב (מיכה, ז, ו) בת קמה באמה, ר"ת קב, ב' פעמים.

ז"א

ו"ק, הוא התרוקנות ובקיקה של נקודת האמצע שבה היה צמצום, לצדדים. ב"ק, ר"ת בורא קצוות הארץ (ישעיה, מ, כח).

נוק'

ב"ק ר"ת בית קדשינו, ביהמ"ק. הבית בה"א הידיעה. סוד בית, סוד בתולה, בת-י, בת-ולה. וכאשר נפלה כתיב (עמוס, ה, ב) קום בתולת (ישראל) ר"ת ב"ק. ובסוד בנין הבית, כתיב (חבקוק, ב, יב) בהיכל קודשו, ר"ת ב"ק.

נקבה, אותיות בק-נה. ובה נעשה נקב, לשון התמצות וריקון ועי"ז נעשה הנקב. והנה יש כלי גמור, ויש כלי שכל הויתו להריק מתוכו. וזהו בקבוק, כמ"ש במלבי"ם (ירמיה, יט, ז)

ריקה בוקה ומבלוקה, לפי שיפלו שמה ביד אויביהם, עכ"ל.

צחוק וקלות ראש, הוא ריקון הדעת. צחקת, בגימט' ב"ק במילוי, ב"ת קו"ף עולה תקצ"ח. וריקון הדעת אצל משה נגלה כאשר אמר כחצת לילה (ולא בחצות, כמ"ש ריש ברכות), גימט' ב"ק במילוי.

חסד

לכן. וכתב בהכתב והקבלה (ויקרא, יג, לט) וז"ל, בק, וכו', ובתוספת ה"א באמצע, הונח על מין נגע, ונקרא בהק. והוא שם תואר מלשון נביקה, שנתבוקק ונתרוקן הבשר מן הלחה הלבנה שבו והיא ישבה לה על שטח העור מבחוץ, לפיכך נראה שם כתם לכן וכו', והוא ענין מצוי בבנ"א שהלחה החלביית הסובבת בגוף האדם שממנה לבנונית להגוף מתקבצת לפעמים על שטח מיוחד בעור הבשר ונעשה שם רושם לכן על העור, עכ"ל. ועיין חשק שלמה (ערך בק) שבהק אף הוא לשון ריקון, עיי"ש.

ופסולת זו שיצאה מאברהם, נקראת בני קטורה, ר"ת ב"ק. וכן ר"ת בני קדם.

גבורה

ריקון כח הגבורה, ונעשה חלש. וכתב באברבנאל (ישעיה, יט, ב) וז"ל, ונבקה רוח מצרים בקרבה - שהוא מלשון ריקות, כמו (נחום, ב, יא) בוקה ומבוקה ומבלוקה. והענין שלא יעצרו כח להלחם באויביהם, עכ"ל. ובמלבי"ם (שם) כתב וז"ל, ונבקה - רוח החכמה והגבורה של מצרים שהיו חכמים וגבורים מעולם, תתרוקן עתה מהם, עכ"ל. וכאשר נתקן נעשה קרני ברזל (מלכים, א, כב, יא), ר"ת ב"ק.

שם אלקים. אלהינו, גימט' ב"ק. עיין עץ חיים (שער יט, פ"ג, מ"ת).

אש. בקיקת הלחות מן התבואה, ע"י קליה - ב"ק ר"ת קלוי באש.

תפארת

תורה. וכתב במצודות דוד (הושע, י, א) וז"ל, הנה ישראל הוא כגפן בוקק וריק מבלי רטיבות ולחות, כן הוא מבלי תורה ויראת שמים, עכ"ל.

וז"ל, ובקתי - על זה מורה שם בקבוק, שעשוי להריק הדבר מתוכו, עכ"ל. כי דרכם לא היה לשמר הדבר בבקבוק אלא בחביות, והבקבוק תכליתו להוריק ע"י לכוסות. ובחשק שלמה (ערך בק) כתב וז"ל, ונקרא מן כלי בקבוק, ובקבוק חדש (מלכים, א, יד, ג), וקנית בקבוק יוצר חרש (ירמיה, יט, א), ולשון בקבוק והתרוקנות, שהוא כפי הנראה כלי שאין לו שפה ולא שאר חריצים בתוכו, כמו שיש בשאר כלים להידור, אבל הוא חלק ופשוט, ואין לו ג"כ שפה, כדי שיתרוקן היטב כשמנערין ממנו המשקה, עכ"ל.

כתר

בקלקול נהפך כתר לכרת, כנודע. וכתב במצודות ציון (ישעיה, כד, א) וז"ל, בוקק - ענין ריקות, כמו (הושע, י, א) גפן בוקק ישראל. ובלוקה (בלק, בק-ל) ענין כריתה, עכ"ל. וכן הוא ברד"ק (נחום, ב, יא).

חכמה

כתיב (ישעיה, יט, ג) ונבקה רוח מצרים בקרבו. ופרש"י וז"ל, תתרוקן חכמתו, עכ"ל. ומעין כך ברד"ק (שם) וז"ל, לא תשאר ברוח חכמה ובינה, ולא ידעו לקחת עצה לעצמם, עכ"ל.

בינה

בהירות ברורה, ולכן מבין דבר מתוך דבר. וזהו לשון בקי, כמ"ש (תוספתא, נזיר, פ"ה, ה"א) אמר ר"א לר"מ, בקי היה לך ביהושע בן מלל. וכן בירושלמי (שבת, פ"ב, ה"א) אדם גדול היה ובקי במשנתינו. וכן בעירובין, ועוד הרבה מקומות. יין - גפן. וכתב (הושע, י, א) גפן בוקק ישראל. ופרש"י וז"ל, ישראל דומין לגפן המשיר כל פריו הטוב, עכ"ל.

קנה בינה (משלי, ד, ה), ר"ת ב"ק.

דעת

עץ הדעת, מלשון עצה. וזהו עץ החיים ועץ הדעת, בבחינת ב' כליות יועצות. וכתיב (ירמיה, יט, ז) ובקתי את עצת יהודה וירושלים. ופירש במצודות דוד (שם) וז"ל, ר"ל שלא ימצאו עצה להנצל, עכ"ל. והיינו שלא יהיה להם עצה. אולם באברבנאל (שם) פירש וז"ל, תהיה תמיד עצה

נפש

נפש שיתופא דגופא. בבחינת עפר אתה (בראשית, ג, יט). וכתב בחשק שלמה (השורשים, ערך בק) וז"ל, בתוספת האות אל"ף, יקרא הדבר הדק המתמצה מיסודו של דבר "אבק", אבק ועפר (דברים, כח, כד), שהעפר הוא החול הגס, וחול הדק המתמצה ממנו יקרא אבק, עכ"ל.

רוח

כתיב (ישעיה, יט, ג) ונבקה רוח מצרים בקרבו. ועיין במלבי"ם (שם) שהרוח כולל כל כוחות הנפש.

נשמה

ענוה, כנודע, סוד בינה - נשמה. ובקלקול יש היפוכו גאווה. וכתב (ויקרא, כו, יט) ושברתי - את גאון עזכם, גימט' ב"ק במילוי. ובעומק הוא מהארת ענוה של הנשמה, וזהו מצד התיקון.

חיה

כתיב (ויקרא, יג, י) בשר חי, ודרשו בתו"כ, בשר חי, לא השחין ולא בהק. בק ר"ת קצתי בחיי.

יחידה

בהק (עיין ערך קטן חסד ותפארת), ובוהק לשון מאיר, והיינו שהבקיקה, החסרון, חזרה והפכה להארה. וזהו שלימות תיקון הריקון, והוא מדרגת יחידה.

וז"ל הרש"ר הירש (שם), משמעות בהק בארמית, להאיר, להזהיר, מכאן נראה גם הביטוי "רבו מובהק", הרב שהאיר את עיניו בתורתו, עכ"ל. ויש צירוף אותיות בסוד רל"א שערים, א"ר - ב"ק - וכו', והיינו ששורש צירוף ב"ק תחילתו א"ר, לשון הארה. וכן אמרו חז"ל (ויק"ד, לא, ח) אורו מבהיק. והוא תחילת אור של משיח, שאח"כ הולך ומתחזק. ב"ק ר"ת בא קץ.

וכתב באבן עזרא (ויקרא, יג, יט) וז"ל, בהק הוא - זאת המלה ידועה בלשון חז"ל, ואין לו רע במקרא, עכ"ל.

בהק (עיין ערך קטן חסד), בק-ה. וכתב רש"י (ויקרא, יג, לט) וז"ל, בהק - כמין לובן הנראה בכשר אדם אדום שקורין רו"ש (אדמוני), בין חברבורתיו אדמימותו, קרוי בהק, עכ"ל.

נצח

נו"ה, תרי רגלין. וכתב (נחום, ב, יא) בוקה ומבוקה ומבלקה ולב נמו ופק ברכים וחלחלה בכל מתנים וגו'. וכאשר נתקן, נעשה קל ברגליו, ר"ת ב"ק.

הוד

תרי רגלין, עקבים. וכתב בשער הפסוקים (בלק) וז"ל, בחינת האורות דאמא שהם החלק המגיע אל שתי העקבים דלאה, הבולקים ונכנסים תוך ראש רחל, מה שיוצא לחוץ את החיצונים, הוא נקרא בל"ק, וכו', הג"ה, א"ש, מיסוד הנה ה' בוקק הארץ ובולקה, עכ"ל. אהרן. וכתב (במדבר, יז, כג) פרח מטה אהרן, גימט' בק במילוי. וזהו פרח, נתרוקן לחוץ.

יסוד

כתיב (הושע, י, א) גפן בוקק ישראל פרי ישוה לו וגו'. והיינו שכח ההולדה ביסוד הוא ריקון כח האב להוליד הבן. וכלשון חז"ל (מד"ר, נשא, ח, ט) כגפן בוקק, שהוא זוכה לבנים. וזהו קרי, לשון ריקון. וכתב האבן עזרא (שם) וז"ל, גפן בוקק - רק אין בו כח לפרות, ואין פרי, עכ"ל. וברד"ק (שם) כתב וז"ל, גפן בוקק - גפן, רק שאין בו שום לחלוחית, עכ"ל. והיינו אפילו צחצוחי טיפה אין בו. ובאלשיך (שם) כתב וז"ל, כי העדר פרי בטן ראוי להם, כי הלא כגפן בוקק חלול וריק הבלתי עושה פרי ישוה לו - בתמיהה, עכ"ל. ועיין עץ חיים (שער לט, דרוש ה) סוד קב הנגלה ביסוד הנוק'. ב"ק ר"ת, בריתו קדוש, ברית קדש.

מלכות

ארץ. וכתב (ישעיה, כד, א) הנה ה' בוקק הארץ ובולקה. וכתב (ישעיה, כד, ג) הבוק תבוק הארץ. ובתיקון, כתיב (ישעיה, מג, א) קראתי בשמך, ר"ת ב"ק. שם בחינת מלכות, כנודע.

מילון ערכים בקבלה

נק – חבקוק

בק - בקבוק, חבקוק, ח-בוקוק.

ואמרו (זוה"ק, ח"א, ז, ע"ב) ה' שמעתי שמעך יראתי (חבקוק, ג, ב), האי קרא חבקוק אמר בשעתא דחמא מיתתיה, ואתקיים על ידא דאלישע, אמאי אקרי חבקוק, דכתיב (מלכים, ב, ד, טז) למועד הזה כעת חיה את חובקת בן, ודא בריה דשונמית הוו, ותרין חבוקין הוו, חד דאימיה, וחד דאלישע, דכתיב (שם, לד) וישם פיו על פיו. והרי שנקרא חבקוק מלשון חיבוק, חובק - בן, והן מלשון בק - לשון ריקון, כי נתרוקנו חייו, ונעשה נס וחי, והבן. ועיי"ש עוד.

ואמרו (זוה"ק, מד, ע"ב) ודא הוא חבקוק נביאה, כד"א את חובקת בן, אי הכי חבוק מבעי ליה, אמאי חבקוק תרי, אלא חד דאימיה וחד דאלישע דאתחבק עמיה, ד"א, תרי חבוקין הוו ביה, בין להאי סטרא בין להאי סטרא, חבוקא חדא ההוא אתר דהוי תלי ביה בקדמיתא, חבוקא אחרינא דסליק ליה לדרגין עלאין יתיר, ובגין כך חבקוק תרי. ויבואר להלן.

ואופן הנס נעשה ע"י שם ע"ב, כמ"ש בזוה"ק (ח"א, ז, ע"ב). וסיכום הדברים ברמ"ק (פרדס רימונים, שער כא, פ"ה) וז"ל, נמצא בזוהר (הקדמה, ז, ע"ב) בענין חבקוק בן השונמית שהחיה אלישע, נתבאר שם, כי ע"י האותיות מהע"ב שמות

שהם רי"ז נתקיים גופו, ועי"ז נקרא שמו חבקוק"ק שעולה רי"ו, כמנין האותיות שבשם ע"ב. ועי"י הע"ב תיבות נתלבש אלישע להחזיר רוחו אליו, עכ"ל. ועיין שער מאמרי רשב"י (בראשית, ז, ע"ב).

ושורש נשמתו, מזווג דנשיקין קדמאין, כמ"ש בעץ חיים (שער לט, דרוש ט), עיי"ש. ועיין שער הפסוקים (וארא). לכן החייהו ע"י מעין נשיקין, פיו אל פיו, וכו'.

והסיבה שמת, כתב בשער הפסוקים (וירא) וז"ל, ראינו לבאר דרוש גדול בענין בחינת אנשים שנשמותיהם נמשכות מן הנקבה, וכמו שמצינו בריש פרשת בשלח וז"ל (הזוה"ק), דהוה אתי מסטרא דנוקבא, ובגין דא מותא אתקשרת לרגלוי וכו', עכ"ל. וזהו בחינת נקבה, נקב, נ-בק, בחינת ביקוק, ריקון, כנ"ל. אולם היה גלגול אדה"ר, כמ"ש בספר הליקוטים (האזינו, ד"ה האזינו; מלכים, א, ד). אולם לא היה מנקבה ממש, אלא כמ"ש בלקוטי תורה (וירא) וז"ל, חבקוק היה מרוח של זכר דאתיהב בנוקבא וכו', חבקוק שנהפך והיה נוקבא, וכן בשנה הראשונה שנוולד מת, והוצרך אלישע להחיותו ולהמשיך עליו רוח עילאה ממקור החיים של הזכר, עכ"ל, עיי"ש. וזהו ביאור דברי הזוה"ק (מד, ע"ב) הנ"ל.

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
- בק - בקבוק - זלוע -
צרצור - חצובא - אבטא - בוקי

מילון ערכים ארמית

בב - בקבוק - זלוע - צרצור - חצובא - אבטא - בוקי

וכתב במשמרת הבית (הבית החמישי, השער השישי, ד"ה עוד שם כתב המחבר דנראין) וז"ל, ומאין לו דאבטא הוא עץ דלמא בקבוק חרס, עכ"ל. וא"כ בקבוק נקרא אף אבטא, אולם אבטא הוא שם כללי יותר לכלי.

וכתב בערוך (ערך בק) וז"ל, לא תיתלי בוקי סריקי ברב נחמן וכו', פירוש כלים דקים כמו בקבוק, כלומר דברים שאין בהם ממש, עכ"ל. ונראה שנקרא כן שלרוב דקותם נצרך הבחנה דקה מאוד להכירם ולהבינם על מנת לעשותם ולבדוק מהותם וטבעם. ונקרא בק מלשון "בקי", וכמ"ש בערוך (ערך זה) וז"ל, בק - זיל בקי מאי דינייה (בריש גמ' פסחים ג, גיטין ט), ואי לא ליבקי שכיבא דשכיב בשבתא, פירש ענין חיפוש, א"ב, בקי כמו בדקיה ליה, כמו ליבדקיה, עכ"ל. והיינו שנצרך להיות בקי כדי לבדוקו כראוי, וככל שהדבר דק יותר כך נצרך דקות יתרה לבדוקו.

עוד כתב בערוך (שם) וז"ל, (חולין, נח) אימרא בקתא לבקא לית בקא בר יומא, (שבת, עז) מ"ט תורא אריכא גנובתיה, משום דדייר באגמא ובעי לכרכושי בקי, (סוכה, כו) חולין משום בקי, פירש י"א פשפש בלשון ערבי בק. ונמצאת במטות ובמחצלאות ששוכבין בהם בנ"א ובספינות ובכל מקומות, עכ"ל. והיינו שנקרא פשפש שהכל מפשפשים למוצאן, והבן.

עוד כתב שם וז"ל, ויש מפרשים, זבובים קטנים, עכ"ל. והיינו כנ"ל, דקים וקטנים.

בקבוק, תירגם יונתן (מלכים, א, יד, ג) זלוע. ובלשון יון וישמעאלים שמו בוקאל"י, כ"כ בספר השורשים לרד"ק, ערך בקבוק. וברלב"ג (מלכים, שם) כתב וז"ל, ובקבוק הוא פייאשקו בלע"ז, עכ"ל. ונקראים דלעי, כי עשויים מדלעת, עיין מאירי (ע"ז, לג, ע"ב) וז"ל, הבקבוקים הנעשים מן הדלועין שמיבשין אותם, ומצניעים בהם יין, יש אומרים שהם בולעים ביותר, עכ"ל. ולפ"ז נקראים דלעי, והם "בולעים", והבן.

וכתב הר"ש משאנץ (כלים, פ"ב, מ"ח) וז"ל, המערה מן הצרצור, ומטיל ממקומות הרבה, והוא בקבוק דקרא, ושותין בו מים, ופיו מלא נקבים כעין רשת, וסביב אותו פה שינים בולטים כעין מסרק ועושין אותו לנוי, עכ"ל. ונקרא צרצור, מלשון צר-צר, כי פיו צר, והבן. ועיין עוד בדבריו שם (פרק יג, משנה ז). ובפרט שיש לבקבוק ברזא צר, עיין מאירי (ע"ז, לג, ע"ב; סט, ע"ב). ודו"ק שיש צרות בבקבוק, ויש צרות בברזא, וזהו צר-צר. ועיין ערוך (ערך צרצור).

וכתב רבינו גרשום (ב"ב, פג, ע"ב) וז"ל, ור' יוחנן אמר כחצובא - כלומר כמו בקבוק שהוא עגול, כך הם עומדים בעגול, עכ"ל. ואולי דרך לעשות בקבוק עגול ולתת סביבותיו בעיגול כוסות או גביעים.

אולם לא רק משקה או דבש נותנים בבקבוק, כמ"ש בשיטה מקובצת (ביק, סב, ע"א) וז"ל, בקבוק מלא וכו', מעות או מרגליות, עכ"ל.